

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

**KONYA – EREĞLİ MÜZESİ ‘NDE BULUNAN
ROMA DÖNEMİ KANDİLLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ahmet A. TIRPAN**

**HAZIRLAYAN
Dilek COŞKUN**

KONYA- 2007

ÖNSÖZ

Kandiller, aydınlanmadan mezar hediyesine, dini törenlerde kullanılan adak malzemesine kadar insanoğlunun hayatında önemli bir yer teşkil etmiş ve temel ihtiyaçlarından birisi olmuştur. Bu nedendir ki kullanıldığı devrin özelliklerini, sanatını en iyi şekilde yansıtan ve bizlere tarihlere konusunda da kesin sonuç verebilen malzemelerden birisidir.

Konya –Ereğli Müzesi’nde Bulunan Roma Dönemi Kandillerini tez konusu olarak seçmemdeki neden; müzede bu konu ile ilgili her hangi bir çalışmanın olmaması ve görev yaptığım müzede bulunan bu malzemelerin bir katalogunu çıkartarak daha sonra ki yıllarda yapılacak çalışmalara da katkıda bulunmaktır. Bu nedenle de konuyu belirlememde bana yardımcı olan ve çalışmamın her aşamasında benden desteğini esirgemeyen beni sabırla dinleyerek yönlendiren değerli bilim adamı Prof.Dr.Ahmet A. TIRPAN hocama teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca literatür konusunda bana yardımcı olan hocam Yr.Doç.Dr. Mehmet TEKOCAK ‘a, çizimlerdeki katkılarından dolayı değerli arkadaşım arkeolog Mevlüt ELİÜŞÜK ‘e, Ereğli Müzesi çalışanlarına da çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan, maddi-manevi desteklerini benden esirgemeyen ve varlıklarıyla bana güç veren değerli aileme de sonsuz teşekkür ederim.

DİLEK COŞKUN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

KISALTMALAR VE BİBLİYOGRAFYA	1
1. GİRİŞ	3
1.1.Amaç:	3
1.2. Materyal ve Metot:	3
2.TARİHİ SÜREÇ	6
2.1. Kentin Konumu:	6
2.2. Kentin Tarihçesi:	7
2.3. Ereğli Müze Müdürlüğü:	10
3.KANDİLLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ	11
3.1. Kandilin Tanımı	11
3.2.Kandilin Kullanım Şekli.....	12
3.3. Kullanım Yerleri	12
3.4. KANDİL YAPIMI	13
3.4.1.Kullanılan Malzeme	13
3.4.2. Yapım Tekniği.....	14
4. KANDİLİN TARİHİ GELİŞİMİ	16
5. ROMA DÖNEMİ KANDİLLERİ	19
5.1. Form Olarak Gelişimi.....	19
5.2. Dekoratif Olarak Gelişimi	22
6. KATALOG.....	24
7.DEĞERLENDİRME-SONUÇ.....	53
FOTOĞRAFLAR	
ÇİZİMLER	

KISALTMALAR VE BİBLİYOGRAFYA

- Akurgal 1995 : E.Akurgal, Anadolu Uygarlıkları, İstanbul,1995.
- Arar 1995 : A.Arar,"Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemine Ait Rölyefli Kandiller", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya,1995.
- Arseven 1947 : C.E.Arseven, Sanat Ansiklopedisi II, İstanbul,1947.
- Bailey 1975 : D.M.Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps, Londra,1975.
- Bailey 1985 : D.M.Bailey,"The Lamps" Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi, Vol.III, Tripoli, 1985.
- Bailey 1988 : D.M.Bailey, A Catalogue of the Lamps in the British Museum III.Roman Provincial Lamps, Londra,1988.
- Baydur 1989 : N.Baydur, "Tarsus Donuktaş Kazısı 1988", KST XI/I, Antalya, 1989,161-177.
- Baydur 1991 : N.Baydur, "Tarsus Donuktaş Kazısı 1990", KST XIII, Çanakkale, 1991,309-322.
- Bilici 2005 : M.A.Bilici, Ereğli ve Yöresi, Konya, 2005.
- Broneer 1930 : O.Broneer, Terracotta Lamps Corinth Results of Excavations Vol. IV.2, Cambridge,1930.
- Broneer 1977 : O.Broneer, Terracotta Lamps İsthmia Vol. III, Cambridge,1977.
- Çokay 1998 : S.Çokay, Antik Çağda Aydınlanma Araçları, İstanbul,1998.
- Doğan 1982 : M.Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul,1982.
- Dressel 1899 : H.Dressel, Instrumentum Domesticum of Roma, Londra,1899.
- Dobbins 1979 : J.J.Dobbins, Terracotta Lamps of the Roman Province of Syria, Ann Anbar,1979.
- Fink 1900 : J.A.Fink, Formen und Stempel römischen Thonlampen, Akademie der Wissenschaften V., München, 1900.
- Goldman,Jones 1950 : H.Goldman ," The Hellenistic and Roman Periods",Excavations at Gözlükule Tarsus, Vol.1. Princeton,1950.
- Grandjouan 1961 : C.Grandjouan, Terracottas and Plastic Lamps of the Roman Periods, The Athenian Agora VI, Princeton,1961.
- Gürbudak 1993 : T.Gürbudak, Zaman Sürecinde Ereğli, Konya,1993.
- Hayes 1980 : J.W.Hayes, Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum I, Greek and Roman Clay Lamps, Toronto, 1980.
- Hellström 1965 : P.Hellström, Pottery of Classical and Later Date Terracotta Lamps and Glass, Labraunda Vol.II, Part I,Lund, 1965.
- Howland 1958 : R.M.Howland, Greek Lamps and their Survivals, The Athenian Agora IV.,Princeton,1958.
- Kınal 1960 : F.Kınal, "Kaunos Adak Lambaları",Belleten XXXIII, Ankara,1960,113-117.

- Knell 2004 : D.Knell, "Ancient Pottery Lamps",Antique Collecting IV, Roma, 2004,57-72.
- Konyalı 1970 : İ.H.Konyalı, Konya-Ereğli Tarihi, İstanbul,1970.
- Koşay 1966 : H.Z.Koşay, "Kuş Saray Sondajı", TAD.XV-I, Ankara,1966,98-122.
- Loeschke 1919 : S.Loeschke, Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des antiken Beleuchtungswessen, Zürich, 1919.
- Öztürk 2003 : N.Öztürk, "Kyzikos Kandilleri", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2003.
- Pastutmaz 2001 : D.Pastutmaz, "1988-1998 Yılları Arasında Bulunan Knidos Kandilleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001.
- Perlzweig 1961 : J.Pperlzweig, Lamps of the Roman Period, The Athenaian Agora VII, Perinceton,1961.
- Radt 1986 : V.Radt," Lampen und Beleuchtung in der Antike ", Antike Welt 1986.Heft1, 20-58.
- Robins 1970 : F.W.Robins, The Story of the Lamp, Kingsmead, 1970.
- Scheibler 1976 : I.Scheibler, Griechische Lampen, Kerameikos, Ergebnisse der Ausgrabungen, Band IX, Berlin, 1976.
- Set-Özbek-Arısoy 1983 : C.Set-O.Özbek-M.Arısoy, Ereğli, Konya,1983.
- Senan 1961 : F.Senan, Konya Ereğli'si, İstanbul,1961.
- Texier 2002 : C.Texier, Küçük Asya, Cilt III, Ankara, 2002.
- Walters 1914 : H.B.Walters, Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum, Londra,1914.

1. GİRİŞ

1.1. Amaç:

Evlerde aydınlanma, mezarlarda hediye, dini törenlerde adak malzemesi olarak kullanılan, yapımı ve kullanımı Paleolitik Döneme kadar uzanan kandiller, insanoğlunun hayatında önemli bir yer teşkil etmiştir. İhtiyaçlar her zaman farklı şeylerin yapılmasını sağlamıştır. Bu nedendir ki insan elinden çıkan her bir nesne zaman içerisinde hep bir değişim ve gelişim geçirmiştir. Kandillerde ilk olarak kullanılmaya başlandığı dönemin ilkel örneklerinden başlayarak, her dönemde farklı formda ve bezemede günümüze kadar ulaşmıştır. Tarihlendirme ve değerlendirme açısından da kesin sonuç veren bu buluntu grubunu çalışma konusu olarak seçmemizdeki amaç; Neolitik Dönemden zamanımıza kadar hemen hemen her dönemde tarih sahnesinde gördüğümüz, buluntuları ve günümüze kadar ulaşabilen kalıntılarıyla bize ışık tutan Ereğli ve civarının Roma Dönemindeki sosyal ve kültürel yaşam tarzını bu buluntu grubunu ele alarak değerlendirmektir. Diğer amacımız ise; müzede teşhirde sergilenen ve depoda bulunan malzemenin bir katalogunu çıkartarak ileride yapılacak diğer çalışmalara da bir katkıda bulunmaktır.

1.2. Materyal ve Metot:

Çalışmamızın konusunu Konya – Ereğli Müzesi'nde Bulunan Roma Dönemi Kandilleri oluşturmaktadır.

Katalogumuzu Konya –Ereğli Müzesi'nin Arkeoloji teşhir salonu vitrin II' de sergilenen ve müze deposunda bulunan kandiller oluşturmaktadır. Çalışmamızı yaparken ilk olarak Ereğli ve civarının tarihi süreç içerisindeki yeri ve Ereğli ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ile Anadolu'ya gelmiş seyyahların notları incelendi. Daha sonra kandil konusunda iyi bir tasnif ve değerlendirme yapabilmek için kandiller üzerine yapılan yayınlar, kataloglar ve diğer çalışmalar incelendi. Ayrıca malzememizi, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yapılan kazılarda ele geçen kandiller ile form ve malzeme bakımından da değerlendirebilmek için çeşitli süreli yayınlarda tarandı.

Pişmiş toprak kandiller üzerine bu güne kadar yüzlerce çalışma yapılmış, önemli buluntu merkezlerinin katalogları çıkartılmıştır. Bu çalışmalardan ilki 1899 yılında H. Dressel'in yapmış olduğu yayındır¹. H.Dressel kitabında kandil formlarını kronolojik gelişimlerine göre bir grupta yapmıştır. Böylece ilk ortaya çıkışından itibaren kandillerin nasıl bir biçime sahip oldukları ve zaman içerisinde bu materyalinde ne gibi gelişmeler

¹ Dressel 1899, 5- 11.

geçirdiği ortaya konmuştur. 1900 yılında H.Fink², kandilleri ağız şekillerini esas alarak bir sınıflandırma yapmıştır. Fink çeşitli ağız formlarını çömlekçi imzalarıyla da karşılaştırmıştır.

Walters ise; 1914 yılında British Museum 'da bulunan kandiller üzerinde yaptığı çalışmada, Dressel ve Fink 'in yaptığı sınıflandırmaları da kullanarak kandilleri ağız formlarına göre dört gruba ayırmıştır³.

Korint kandilleri üzerinde çalışma yapan O.Broneer, bütün kandilleri Grek, Helenistik, Roma- Erken Hıristiyanlık, Bizans olmak üzere dört dönem içerisinde 37 tipe ayırmıştır⁴. Tipolojisinde kandillerin form gelişimleri ile kronolojik gelişmelerini de vermiştir. Broneer, çalışmasında Roma Dönemi kandillerini tip XX' den tip XXX 'a kadar 11 ayrı tipe incelemiştir.

Howland ise; Athena Agorası kazılarında bulunan kandillerde toplam 58 tip tespit etmiş ve bu kandilleri yapım tekniklerine göre 4 grupta değerlendirmiştir⁵. Bu yayında bir kentte ortaya çıkan farklı dönemlere ait kandillerin tamamı bir tipolojiye tabi tutularak incelenmiştir. Böylece kentin sahip olduğu kandil formları ile ilgili tipolojik ve kronolojik bir sonuç ortaya konmuştur. Athene Agorası' nda bulunan kandiller üzerinde çalışma yapan diğer bir araştırmacı Perlzweig' tir⁶. Perlzweig; kentte bulunan ve sadece Roma Dönemine ait olan kandilleri ele almış ve değerlendirmiştir. Dolayısıyla tek bir dönem içerisinde kandillerin nasıl bir form repertuarına sahip olduklarını ve kandillerin o dönem içerisinde ayrıntılı tarihlendirmelerini yapmıştır.

Kandil konusu üzerine yapılmış önemli çalışmalardan biriside Bailey 'in kataloglarıdır. Bailey çalışmasında dünyanın önemli müzelerinden birisi olan British Museum 'da yer alan ve dünyanın değişik yerlerinden gelmiş Helenistik ve Roma Dönemlerine ait kandilleri incelemiştir. Kandillerin tipolojisini ve tarihlendirilmesini yaparken Howland ve Broneer 'in gruplandırmalarını esas almıştır. Ayrıca eserin giriş kısmında kandiller ile ilgili genel bir bilgi de sunulmuştur⁷.

Konu ile ilgili yapılan yayınların taranmasından sonra müze envanter defterlerine Roma Dönemi olarak kayıt adılmış toplam 49 adet kandil incelendi. Ancak bu kandillerin Korinth, Athena Agorası ve British Museum kataloglarında yer alan kandillerle

² Fink 1900, 6-8.

³ Walters 1914, 23-26.

⁴ Broneer 1930, 34-42.

⁵ Howland 1958.

⁶ Perlzweig 1961.

⁷ Bailey 1975,

karşılaştırmaları yapıldığında bunların bir kısmının 6.ve 7.yy' lara ait oldukları tespit edilerek ayrıldı. Böylece katalogumuzda 29 adet kandile yer verildi. Çalışmamız sırasında karşılaştığımız en büyük şanssızlığımız katalogumuzu oluşturan eserlerin bir kısmının müzeye zorunlu yoluyla girmesi, bir kısmının ise müze kurulduğu zaman Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi' n den (kayıtlara bu bölgeye ait olarak geçmiş eserler) gönderilmiş olmasıdır. Bu nedenle bu eserlerin buluntu yerleri tam olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla çömlekçi imzası ya da atölye damgası da olmadığından eserlerin yapım merkezleri konusunda fikir sahibi olamadık.

Çalışmamızda, katalog kısmına geçmeden önce genel olarak kandilin tanımı yaptık, kullanım şeklini, kullanım yerlerini, yapım tekniklerini, kullanılan malzemeleri ve kandilin tarihsel gelişimini verirken; Roma Dönemi kandillerinin ayrıca form ve dekoratif gelişimleri üzerinde durduk. Katalog bölümünde ise; müze envanter numaraları, müzeye nereden hangi şekilde geldiği ve ölçüleri verilmiştir. Tanım kısmında ise formu, kil ve astar özellikleri ile ayrıntılı tanımı yapıldı. Karşılaştırma bölümünde Howland, Bailey ve Broneer 'in katalogları doğrultusunda benzer form ve dekorasyona sahip kandillerle karşılaştırılarak benzerleri bulundu. Ayrıca Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yapılan kazılarda da ele geçen buluntularla Anadolu' ya has malzeme, form ve dekorasyon açısından da karşılaştırmaları yapıldı. Değerlendirme ve sonuç kısmında ise katalogumuzu oluşturan eserler gruplara ayrılarak gruplar tek tek anlatıldı ve tarihlendirmeleri yapıldı. Eserlerin tarihlendirilmelerinde ise; yukarıda sözünü ettiğimiz kataloglardan yararlanılmıştır. Çalışmamızın sonunda bir tabloda eserlerin bütün özelliklerini bir arada verdik. Resim ve çizimlerle de destekleyerek sunmaya çalıştık.

2.TARİHİ SÜREÇ

2.1. Kentin Konumu:

İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya İli'ne bağlı bir ilçe olan Ereğli, Konya ovasının Toroslarla biten düzlüğü üzerine kurulmuştur. Doğusunda Ulukışla, kuzeydoğusunda Bor, kuzeyinde Aksaray, kuzeybatısında Karapınar, batısında Ayrancı, güneyinde Halkapınar, Toros Dağları ve Mersin ili ile çevrilidir. İlçenin kuzeyi düzlük, güneyi ise oldukça engebelidir. İlçeye bağlı köylerin birçoğu Konya Ovası'nın devamı olan düzlükte; diğer bölümü ise Toros Dağları'nın kuzey eteklerinde kurulmuştur. İlçenin kuzeyinde 3.258 m.ye ulaşan ve sönmüş bir volkan olan Hasan Dağı, kuzey batısında ise Karacadağ bulunmaktadır. İlçe topraklarını Toros Dağları'nın kuzey eteklerinden çıkan Delimahmutlu ve İvriz Çayı sulamaktadır⁸. Akarsu yönünden çok zengindir. Ünlü Fransız arkeolog ve gezgin olan Charles Texier⁹ Ereğli'den “ Ereğli kasabası, tarıma elverişli arazinin kenarındadır. Burada akan çok sayıda dereler memleketin manzarasını derhal değiştirir”.diye bahseder. Yeraltı sularının bolluğu, ilçeyi “yeşil Ereğli” adıyla anılmasına neden olmaktadır. Halkapınar ilçesi sınırları içerisinde kaynağını alan İvriz Çayı hem Ereğli ovasındaki tarım arazilerinin sulanmasında hem de şehirde içme suyu olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çay üzerinde sulama amaçlı İvriz Barajı bulunmaktadır. Deniz seviyesinden 1.054 m. yükseklikteki ilçenin yüzölçümü 2.189 km.' dir. Toros Dağları'nın İç Anadolu'ya bakan eteklerindeki düzlükte kurulan ilçede; İç Anadolu Bölgesine hakim tipik bir kara iklimi görülmektedir. Dağlar arasında kalan vadilerinde kavak ve meyve ağaçları; akarsu kıyılarında söğüt, kavak ve çeşitli tabii yeşillikler vardır.

Ereğli İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçerek Avrupa'yı Asya'ya aynı zamanda Mezopotamya'ya, Filistin, Suriye ve Bağdat'a özellikle de Hindistan'a ulaştıran tarihi yol güzergahında önemli bir noktada bulunmaktadır. Çok önemli karayolu üzerinde olduğu gibi; Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Anadolu- Bağdat demiryolu da bu güzergaha uyarak Ereğli'den geçmektedir¹⁰.

⁸ Senan 1961, 5-6.

⁹ Texier 2002, 120.

¹⁰ Set-Özbek-Arısoy 1983, 39.

2.2. Kentin Tarihçesi:

Anadolu'nun en eski yerleşim birimlerinden birisi olan Ereğli'nin antik dönemdeki adı "Herakleia Kybistra"dır.

Herakleia adının kaynağı, Yunan mitolojisinin ünlü kahramanı olan Herakles'tir. Ve "Herakles'in yurdu" anlamına gelmektedir. Büyük bir kahraman olarak sevilen ve ona karşı duyulan hayranlık nedeniyle adı, bazı ünlü kişilere ya da önemli yerleşim birimlerine verilmiştir. Örneğin Avrasya üzerinde değişik zamanlarda kurulmuş 15 ayrı kentin adı Herakleia'dır¹¹. Bunlardan biriside çalışma konumuz olan Konya-Ereğli'dir. Ancak Konya-Ereğli'si adını doğrudan Herakles'den almamış, onun adını taşıyan Bizans imparatoru Herakliyus'tan almıştır. Ülkesinin her savaşta biraz daha küçüldüğünü gören Herakliyus bu durumdan kurtulmak için ve Müslüman akıncıların daha sınırlarda iken durdurulması amacıyla, Anadolu'da mülki ve askeri kuruluşlarda yeni bir düzenleme yapması gerekir (M.S.634 Yermük Savaşından sonra). Eski kalelerin yerine yeni kaleler kurulmalıdır. Bu nedenle de İvriz çayının 20 km. kadar kuzeyinde bulunan eski bir yerleşim merkezini yeniden düzenleyerek kendi adını verdiği "Herakleia" (Ereğli) kentini kurar¹².

Herakleia kelimesi zaman içerisinde kullanılan dil ve alfabe türlerine göre; Herakleia> Herakle> Arakhia> İrakle> Erakliyye> Hirakle> Eregle> Ereğliyye ve Ereğli ismini almıştır¹³.

Kybistra ise; etimolojik olarak Kyb, "yazıt", İstra ise; İvriz çayının adıdır. Ayrıca İvriz çayının kaynağı yanına yapılan M.Ö.8.yy'a ait Geç Hitit kaya anıtındaki hiyeroglif yazıt "Kybistra" kelimesinin Hititlerin yerli dili olan Luwi kökenli "yazıt çayı" anlamına geldiğini belirtmektedir¹⁴.

Konya iline bağlı, sırtını Aydos dağlarına yaslamış, İvriz çayının coşkusuyla bereketli toprakları olan Ereğli, tarihi süreç içinde de uzun bir geçmişe dayanır. Jeopolitik durumu, zengin maden kaynakları Ereğli'de de insanlık tarihinin ilk evrelerinden itibaren yüksek kültürlerin bulunduğu bir yer olma özelliğini gösterir. Ayrıca Lykonía, Kilikya ve Kapadokya üçgeninin uç noktasında yer alan Ereğli'nin antik yolların kesiştiği bir merkezde bulunması nedeni ile öneminin bir kat daha arttığı görülmektedir.

¹¹ Gürbudak 1993, 21.

¹² Gürbudak 1993, 23-24.

¹³ Konyalı, 1970, 5-65.

¹⁴ Bilici 2005, 10.

Ereğli'nin, geçmiş tarihinin Neolitik Çağa kadar indiği, günümüze ulaşabilen eserlerle kanıtlanmaktadır. Ereğli yakınındaki Canhasan' da, ilçe güneyindeki Torosların eteklerinde, M.Ö. 7000- 5000 yılları arasına tarihlenen Neolitik Çağ eserleri bu döneme ışık tutmaktadır. M.Ö.7000-5000'den günümüze kadar hemen hemen her dönemde kesintisiz olarak yerleşimin olduğu gerek müzede sergilenen eserlerden gerekse günümüze ulaşabilen kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Ereğli'nin ilk siyasal birliği Hititler devrinde kurulmuştur. M.Ö.3000- 2000 yılları arasında Anadolu'da bir çok şehir devleti vardı. Bu şehir devletlerinden biriside "Tuwana"(Tyana-Herakleia) idi. İşte ilk Ereğli şehir devleti bu Tuwana şehir devletidir. Tuwana şehir devleti; Geç Hitit devletlerinden Tabal'ın egemenliği altındaki yaklaşık yirmiye yakın prenslikten birisidir. M.Ö .ikinci binde Ereğli ve civarına Tuwana denildiğinden bu ülke krallığı da aynı ismi taşımaktaydı. Tuwana krallığının ilk defa Tyana tarafından kurulmasından dolayı ilk dönemlerde Tyana'nın (bugünkü Öküzlühisar-Kemerhisar) merkez olduğu, onun hakimiyeti altına giren krallıklarında aynı adı aldığı ve Tyana'nın zamanla bozularak Tuwana şekline dönüştüğü ileri sürülmektedir¹⁵. Hitit Devleti M.Ö.1200'lerde batıdan gelen Frigler tarafından yıkılınca Hitit hakimiyetinde ki küçük şehir devletleri bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir (M.Ö.1200- 742). Bu şehir devletlerinden biriside Tuwana prensliğidir. Tuwana krallığının merkezi Ereğli veya Ereğli'ye yakın bir yer olan Kybistra idi. Bu krallıktan günümüze kalabilen mirasların bir tanesi, Ereğli'nin 17 km. uzağında İvriz köyü (bugün Aydınkent) sınırları içerisinde; Tuwana kralı Warpalavas'ın İvriz çayının yanına yaptırdığı kaya anıtıdır. Orta-Güney Anadolu'da Aramileşmiş Geç Hitit yapılarının anıtsal bir örneği olan ve 420x240 cm. ölçülerindeki anıtta figürler kabartma tekniği ile, yazıt yontularak yapılmıştır. Anıt ilk olarak 18. yy' da (1737) İsveçli gezgin Otter tarafından görülmüş, 1882 yılında Ramsay tarafından bilim alemine tanıtılmıştır. Doğal kaya üzerine bağımsız olarak yapılan anıtta; Rahip Kral Warpalavas karşısında daha büyük ölçülerde bir elinde üzüm salkımı, diğer elinde buğday demeti tutan tanrı Tarhundas' a dua etme pozisyonundadır. Hiyeroglif yazıtta ise;" Ben sarayda bir prens iken bu asmaları diktim. Tarhundas bunlara bereket ve bolluk versin" yazmaktadır¹⁶. Geç Hitit sanatının en önemli yapıtlarından olan anıtta; Hitit geleneğinin yanı sıra Asur, Arami ve Frig sanatlarının sentezini de görmek mümkündür.

¹⁵ Texier 2002, 83.

¹⁶ Konyalı 1970, 78-92.

Frigler Anadolu'ya yerleştikten sonra güçlü bir krallık kurdular. Anadolu'daki küçük krallıklar bunlara Tuwana Krallığı da dahil tehlikeyi Friglerden beklerken M.Ö.700 yılında Asur tehlikesiyle karşılaşırılar. Asur egemenliğine giren Ereğli M.Ö.546- 533 yılları arasında Perslerin, M.Ö.334-323'te Büyük İskender'in¹⁷, sonra da Seleukosların egemenliğinde kalmıştır.

Pers ve Helenistik dönemlerde iç savaflara sahne olan Ereğli, M.Ö.64 yılında Romalıların Ön Asya 'da yaptıkları harplerden sonra bütün Anadolu ile birlikte Roma egemenliğine girer. Roma egemenliği döneminde bugünkü Ulu Cami'nin bulunduğu yerde Herakleia kenti vardır¹⁸ Romalılar, Helenistik dönemde Lykaonia eyaletine bağlı Ereğli ve çevresini Kapadokia eyaletine bağlarlar¹⁹. Ereğli bu dönemde İvriz çayının tüm ovaya yayılması nedeniyle yığma tepeler üzerine kurulmuş ve etrafı surla çevrilmiştir. 395 yılında Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasıyla Doğu Roma (Bizanslılar) İmparatorluğunun sınırları içerisinde kalmıştır. Bizans döneminde, bu yerleşim, İmparator Herakleias tarafından daha korumalı bir konuma getirilmiştir²⁰. Arapların Bizans İmparatoru Herakleias' ı yendikleri Yermük Savaşından sonra Adana ve Tarsus 'tan Toroslara kadar ilerleyen Hz.Ömer, Bizans akınlarına karşılık İç Anadolu'ya yapılan akınlar sırasında Ereğli 'nin gelirinin Beytül Mal'a gönderilmesini Bizans'a kabul ettirmiştir. Abbasi Devletinin zayıflamasıyla yeniden Bizans hakimiyetine geçen Ereğli'yi Bizanslılar bir üst olarak kullanmışlardır.

Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra 1077'de Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından Anadolu Selçuklularının topraklarına katılmıştır. I. ve II. Haçlı seferlerinden de büyük zarar gören Ereğli 1276 yılında Karamanoğullarının egemenliğine girer. Yıldırım Beyazıt 1389 yılında Ereğli'yi Osmanlı topraklarına katar. Ereğli'nin en görkemli yapıları olan; camiler, bedestenler, kervansaraylar ve hamamlar bu dönemde inşa edilmiştir.

Milli Mücadele yıllarında Adana ve çevresini işgal eden Fransızlar, Akdeniz'i Anadolu'ya bağlayan yol üzerinde bulunan Ereğli'yi işgal etmeyi planlamışlar, Ereğli Guvarnörlüğüne (askeri yönetici) yazılan bir mektubun Ereğli postanesinde ele geçirilmesiyle işgal planı anlaşılmıştır. Niğde'de bulunan 126. Alay Komutanı Alb. Rüştü Bey Ereğli'de

¹⁷ Ereğli yakınlarında Göztepe mevkiinde ki Büyük Göztepe tümülüsün de 1974 yılında yapılan Arkeolojik kazı sonucu Bergama Kralı Mithridates'e ait altın Efes sikkesi, altın kaplamalı ahşap sanduka ve altın diademler bulunmuş olup; Ereğli Müzesi'nde sergilenmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bilici 2005, 17- 34.

¹⁸ 1994 yılında Ereğli merkezindeki eski belediye binasının bulunduğu yerde yapılan kurtarma kazılarında Roma dönemine ait hamam bulunmuştur. Dolayısıyla modern kentin 6 m. altında büyük bir Roma kenti olduğunu doğrulamaktadır.

¹⁹ Senan 1961, 10. ; Ramsay , 341.

²⁰ Bu durumun nedeni ise; 707-713-803 yılların da Arap akınlarının yoğunluğudur. Burada yaşayan halk akınlardan kendilerini korumak için Karacadağ üzerinde kayaları oyarak yeraltı şehirleri yapmışlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bilici 2005, 13-40.

Kuvayi Milliye' yi kurmuş, Ereğli'yi işgale gelen bir Fransız Yüzbaşısı ve emrindeki askerlere bu fırsatı vermemiştir²¹. Cumhuriyetin ilanından sonra Konya iline bağlı bir ilçe konumuna getirilmiştir.

Akdeniz, İç Anadolu ve Güney Doğu Anadolu'dan gelen yolları bir birine bağlayan geçiş noktasına hakim durumdaki geniş ova üzerine kurulmuş olan Ereğli, önemli bir kavşak noktası olması nedeniyle, tarihin bilinen ilk devirlerinden beri uygarlıkların Doğudan Batıya geçişine şahitlik etmiş, çoğunun etkisini bünyesine katarak tarihi eserleri ile birlikte günümüze aktarmıştır.

2.3. Ereğli Müze Müdürlüğü:

Ereğli ve çevresinin tarihi ve eser zenginliği göz önüne alınarak 1967 yılında müze binasının inşasına başlanmış ve müze 1968 yılında hizmete açılmıştır. 1977 yılına kadar memurluk olan müze 1978 yılında müdürlük haline gelmiştir. 1980 yılında onarılmış ve ayrı bir depo binası ilave edilmiştir.

Tek katlı olan müze binasında Arkeoloji ve Etnografya olmak üzere iki ayrı teşhir salonu bulunmaktadır. Arkeoloji salonunda yaklaşık 500 eser 5 ayrı vitrinde kronolojik sıra ile sergilenmektedir. I nolu vitrinde Neolitik Dönemden Geç Hitit dönemine kadarki süreç içerisinde Ereğli ve çevresinde bulunan eserler (kaplar, taş aletler, obsidyenler, mühürler vs.) sergilenmektedir. II nolu vitrinde ise; Göztepe mevkiinde bulunan Göztepe tümülüsünde 1974 yılında yapılan kazılar sonunda bulunan eserler (Helenistik döneme aittir.) ve Roma dönemine ait heykel parçaları, figürünler bulunmaktadır. Ayrıca çalışma konumuzu oluşturan kändillerde bu vitrinde sergilenmektedir. III.vitrinde ise; Ereğli'ye 40 km. uzaklıkta ki Oymalı yer altı şehirleri kazısında bulunan eserler, Bizans dönemine ait eserler ve cam unguantariumlar sergilenmektedir. Arkeoloji salonundaki IV. Vitrini ise sikke vitrini olarak düzenlenmiştir. Sikkeler dönemlerine göre ayrılarak teşhir edilmektedir. V. Vitrinde ise; Ereğli 'ye 17km. uzaklıkta bir kasaba olan Zengen 'de kum ocaklarında yapılan çalışmalarda kepçeye takılarak tesadüfen bulunun Mamut fosiline ait parçalar sergilenmektedir.

Yaklaşık olarak 150 eserin sergilendiği Etnografya salonunda 2 vitrin bulunmaktadır. Vitrinlerde satın alma veya hibe yolu ile müzeye kazandırılmış yöresel kıyafetler, takılar, bakır tabaklar ile bir adet el yazması Kur'an-ı Kerim sergilenmektedir.

Bahçe teşhirinde ise; mezar stelleri, sütunlar, sütun başlıkları, taş değirmenler ve küpler bulunmaktadır.

²¹ Senan 1961, 30-37.

3.KANDİLLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1. Kandilin Tanımı

Kandil; Latince kökenli bir kelimedir. Kelime karşılığı; sıvı yağ ve fitil konularak yakılan aydınlatma kabıdır²².

Latince karşılığı; “Candela” aydınlatan ve parlayan anlamındadır. Grekçe karşılığı” Lychnus” , Arapça karşılığı ise; “Kındil” dir²³.

Kandiller, erken dönemlerden itibaren hemen hemen her dönemde günlük yaşam içerisinde sürekli olarak kullanılmıştır. Bu günün mumları gibi o dönemin koşulları içerisinde aydınlanma gereksinimini bir nebze de olsa karşılamıştır. Bunun yanı sıra ölümden sonra ki yaşama inanıldığından ve öbür dünyada da bu dünyada olduğu gibi aydınlanmaya ihtiyaç duyulacağı düşünüldüğünden mezarlarda da ölü armağanı olarak, çeşitli kültürlerin izlerini taşıyarak farklı biçimlerde bolca karşımıza çıkmıştır.

Kandillerde diskus üzerindeki delik yakılacak sıvının dökülmesi amacıyla açılmıştır. Bazen bir set ile çevrili olan bu delik bazı kandillerde birden fazladır, bu ikinci delik, daha küçük olup hava deliği veya fitili çekmek amacıyla yapılmıştır²⁴. Kandiller genellikle tek ağızlıdır. İki veya daha fazla ağızlı olanları da vardır. İki ağızlı kandillere “ bilychnic”, çok ağızlı kandillere ise “ polymixus” denilir. Kandilin içerisinde yanmayı sağlayan fitiller, kükürtlenmiş papirus, keten lifleri ya da saz gibi ateşe dayanıklı çeşitli malzemelerden yapılırdı²⁵.

Kandilin Bölümleri

Her dönemde sürekli olarak kullanılan kandiller, zaman içerisinde değişerek ve de gelişerek farklı tipler de karşımıza çıksa da genel olarak 5 bölümden oluşurlar.

- a) Yağın konulduğu kısım, gövde veya kandil haznesi (İfundibulum)
- b) İçine fitilin konulduğu ve yakıldığı burun, fitil deliği (Rostrum)
- c) Süslemeli ya da süslemesiz ayna (Diskus)
- d) Diskusu çevreleyen süslemeli ya da süslemesiz omuz (MarQu)
- e) Burun karşısına yapılan kulp (Manubrium)

²² Doğan 1982, 516.

²³ Meydan Laurousse Ansiklopedisi , 862.

²⁴ Walters 1914 , 12.

²⁵ Radt 1986, 45.

3.2.Kandilin Kullanım Şekli

Kandillerde ilk dönemlerde kullanılan yağlar hayvansal yağlardı. Daha sonraları ise mısır, fındık, susam ve genellikle de zeytin gibi çeşitli bitkilerin yağlarından yararlanılmaktaydı²⁶. Yağı emen fitil yanarak aydınlanmayı sağlardı. Hazne kısmına önce su sonra yağ dökülürdü. Böylece fitil daima yağ tabakası üzerinde dururdu. Fitolin suya değmemesi için de yağın üstüne mantardan yapılmış bir şamandıra kullanılırdı. Şamandıra yağın üzerinde durur yağ azaldıkça onunla birlikte alçalır ve yağ bitince suya dokunarak fitilin ıslanıp sönmeye sağlanırdı. Böylelikle de pişmiş toprak kandillerin ısının etkisiyle çatlayıp kırılması önlenirdi²⁷. Kullanılan yağ o dönem için çok kıymetli bir maddeydi. Bu nedenle de yağın dökülmemesi için fitil deliği bir tıpa ile kapatılmaktaydı²⁸. Bu tıplar ahşaptan olabileceği gibi, fitil deliğine uygun formda yapılmış seramik tıpalarda kullanılmaktaydı²⁹. Çoğu zaman taşıma kolaylığı için kandillere bir kulp ilave edilmiştir. Kulpsuz kandiller ise omuz üzerindeki çıkıntı sayesinde taşınırdı.

3.3. Kullanım Yerleri

Evlerde raflara veya duvardaki nişlere yerleştirilerek aydınlanmayı sağlayan kandiller mezarlarda ölü hediyesi olarak, dini törenlerde adak malzemesi olarak kullanılmaktaydı. Örneğin; Fransa'daki eski taş devri mağaralarında aydınlatma amacı ile taş çanakların kullanıldığını gösteren izler varken; Mısır'da Isis' e tapınmak için kullanılıyordu³⁰.

İtalya, Anadolu ve Hellas' ta kandiller tapınaklara adak olarak verilir ve yakılırdı. Lycia' da bulunmuş bir yazıtta kandile ithafen “ en yüksek tanrıya” yazısı vardır. Charles Newton, Knidos' da Demeter' e adanmış adak kandilleri bulmuştur. Naukratis, Sicilya'da, Selinus ve Kartaca' da “Saturnus Balcareneusis” altlarında bulunmuş adak kandilleri vardır³¹. Bununla birlikte kandillerin tapınaklarda kullanıldığına ilişkin en güzel örnek Atina Akropolü'ndeki Erechtheion' a Kallimachos' un adadığı kandildir.

Ayrıca cadde ve sokakların aydınlatılması içinde ev ve dükkanların dış kısımlarına da kandiller konurdu. Pompei' de yapılan kazılarda caddeye bakan evlerden birisinin kapısının yanındaki nişin içerisinde bulunan kandil bu düşüncüyü kanıtlamaktadır³². Yine Pompei' de Viadell Abundanza' da ki kapıların üstünde ve tezgahlar da 285 kandil, 576 m. uzunluğundaki

²⁶ Pastutmaz 2001, 6.

²⁷ Arar 1995, 5.

²⁸ Pastutmaz-Sevmen 2005, 285.

²⁹ Radt 1986, 22.

³⁰ Arar 1995, 5.

³¹ Arseven 1947, 937.

³² Radt 1986, 42.

ikinci caddedeki 132 dükkanda 396 kandil bulunmuştur³³. Aynı uygulama Efes'te Arkadianus Caddesinde, Antiocheia ve Alexandria' da da görülmektedir³⁴.

Latin yazarları birçok yapıtta kandillerin törenlerde de kullanıldığını doğrulamıştır. Kandiller zaferlerde ve halk şenliklerinde çevreyi aydınlatmak için de kullanılırdı. Cleopatra tarafından Julius Caesar' ın zafer töreninde ve Nero' nun dönüş kutlamalarında kandiller kullanılmıştır³⁵.

Caligula ve Domitianus zamanında gladyatör ve tiyatro oyunlarının kandiller ile aydınlatıldığı, Greklerde ise özellikle gece sahnelerinin aydınlatılmasında kandillerin kullanıldığı bilinmektedir³⁶. Ayrıca kandiller hamam aydınlatmalarında da kullanılmıştır. Örneğin Alexander Severius hamama aydınlatmada kullanılmak üzere yağ hediye ederken; Pompei' deki Forum Hamamı'nda yaklaşık 1000 kadar kandil bulunmuştur³⁷.

Kandillerin işlevlerinden başka sembolik anlamları da vardır. Kişilerin inanışlarına göre söndürülmemesi mutluluk simgesidir. Bu nedenle de Romalılar yeni yılda birbirlerine armağan olarak kandil sunmuşlardır. Bu tür kandillerin üzerine genellikle kalkan taşıyan asker figürü betimlenmiştir. Kalkan üzerinde ise "Annum Nown Faustum Felicem" (Mutlu ve Verimli Yeni Yıl) yazmaktadır. Bu tür kandiller genellikle mezarlarda ele geçmiştir ve M.S.1.yy.' dan itibaren görülmeye başlanmıştır³⁸.

3.4. KANDİL YAPIMI

3.4.1.Kullanılan Malzeme

Kandiller; cam, taş, pişmiş toprak, kurşun, demir, bronz ve altın gibi malzemelerden yapılırdı. Fakat en çok kullanılan pişmiş toprak ve bronz kandillerdir³⁹.

Madeni kandiller kalıba dökülerek yapılıyordu ve tornada rötuşlanarak düzenleniyordu. Bunlar çoğunlukla bronz ve demirden yapılırdı. Metal kandiller, dayanıklı olmaları ve üretimlerindeki zorluk nedeniyle zenginlere ve de uzun süreli kullanıma yönelikti⁴⁰. Metal kandiller dönemlerinin pişmiş toprak kandillerini taklit ettikleri için gerek form, gerekse tarihlemeleri paralellik göstermektedir.

³³ Çokay 1998, 24.

³⁴ Radt 1986, 42.

³⁵ Arar 1995, 6.

³⁶ Radt 1986, 43.

³⁷ Çokay 1998, 25.

³⁸ Walters 1914, 16.

³⁹ Arseven 1947, 937.

⁴⁰ Çokay 1998, 17.

Pişmiş toprak kandiller ise; çanak çömlek yapımında kullanılan kilden yapılmışlardır. Bu nedenle de kandillerdeki renk ve kalite üretildiği merkezlere göre değişiklik göstermektedir. Grek kandillerinin hamuru genellikle boyalı vazoların yapıldığı hamur ile aynıdır. Knidos, Ephesos ve Küçük Asya'nın diğer şehirlerinde koyu gri renkli hamur kullanılmıştır⁴¹.

Roma Devri Grek şehirlerindeki kandiller çoğunlukla mat devetüyü renginde, Kıbrıs'ta kırmızımsı kahve, Naukratis' te koyu kiremit kırmızısı, Campania' da yeşilimsi sarı ve ya uçuk kahve tonlarındaydılar⁴². Ayrıca kullanılan kilde katkı maddesi olarak kilin içerisinde bulunan fazla nemi alıp pişme ve soğuma sırasında ani ısı farklılıklarından doğan çatlamayı önleyen kireç tanecikleri ile kilin bünyesinde bulunan, parlak bir görünüm ve birleştirici bir katkı maddesi olan mika zerrecileri vardır⁴³.

3.4.2. Yapım Tekniği

Antik dönemde pişmiş toprak kandillerin yapımında 3 teknik kullanılmıştır. Bunlar; Elde şekillendirme, çarkta şekillendirme ve kalıp tekniğidir.

Pişmiş toprak kandillerin ilk örnekleri elde şekillendiriliyordu. Bunlar elle yayvan tabak şekli verilen, bazen kaba bir burnu ve kulbu olan örneklerdir⁴⁴. Bu kandillerde diskus yoktur ve üst kısım açıktır.

Çömlekçi çarkının bulunmasından sonra çark yapımı kandiller görülmeye başlanır. M.Ö.6.yy' dan sonra çarkla kandil yapımı yaygınlaşır. Çarkın kullanılmasıyla birlikte kandil formu zaman içerisinde değişir ve gelişir. Erken örneklerinde diskus kısmı açıkken; daha sonraki dönemlerde açık olan diskus kapanır⁴⁵.

Çarkla üretimde, kandil gövdesi çarkta biçimlendirildikten sonra ağız ve kulp ayrıca elde veya kalıpta şekillendirilerek kandil gövdesine apliance edilirdi. Ağız yapımında iki farklı yöntem uygulanırdı. Bunlardan birincisinde; kandil gövdesinin yanına bir delik açılır ve bir tarafı açık boru biçimindeki ağız buraya yerleştirilirdi. İkinci yöntemde ise; ağız işlevi görececek kil doğrudan doğruya gövdeye eklenir ve olasılıkla metal bir aletle fitil deliği ile gövde aynı anda delinirdi⁴⁶.

⁴¹ Walters 1914, 16.

⁴² Walters 1914, 16.

⁴³ Pastırmaz 2001, 7.

⁴⁴ Öztürk 2003, 27.

⁴⁵ Walters 1914, 18.

⁴⁶ Öztürk 2003, 27.

Çarkta yapılan kandiller genellikle derin ve süssüzdür. Üzerine rölyef yapılan örneklerde ise baskı tekniği uygulanmıştır. M.Ö.6- 3.yy.' lar arasında yapılmış olan bu kandiller arasında, kaidesinde yapımcısının imzasını taşıyan örneklerde vardır⁴⁷.

M.Ö.3.yy 'dan itibaren çark yapımı kandillerle birlikte kalıp yapımı kandillerde görülmeye başlamıştır. Kalıpla kandil üretiminde iki tür kalıp kullanılmaktaydı. Bunlardan "Patris" adı verilen ve model olarak tanımlanan kalıp, tam bir kandil formunda, yekpare ve pozitif olarak hazırlanırdı. Sertleşinceye kadar pişirilir ve çok sayıda matris çıkarmaya yarardı. "Matris" ise, kandilin alt ve üst kısımlarını oluşturacak şekilde negatif olarak hazırlanmış, pişmiş toprak veya alçıdan yapılmış diğer kalıptı⁴⁸. Kandil kalıplarına ait en güzel örnek Naukratis' de bulunmuştur. M.Ö.2.yy' a tarihlenen bu örnek Delphiniform (Yunus Balığı) tipinde bir kandilin üst kısmına ait bir parçadır⁴⁹.

Hamur haline getirilen kil, henüz yaşken matrislere elle yayılırdı. Çıkartılması kolay olması için biraz kuruyup büzüşmesi beklenirdi. Ardından, alt ve üst gövde olmak üzere iki kalıptan çıkartılan parçalar birleştirilirdi. Birleşme yerindeki fazlalıklar ise metal bir alet ya da elle temizlenirdi. Bazı kandiller üzerinde bu tür temizleme işleminin izlerini görmek olasıdır. Doldurma deliği ile fitil deliği, ya alt ve üst gövde birleştirildikten sonra ya da kalıptan çıkartılan gövdeler birleştirilmeden önce açılırdı. Kulp kısmı ise sonradan eklenirdi⁵⁰. Alt ve üst kısımların karıştırılmaması için özel harfler basılması şeklinde bir çözüm bulunmuştur. Londra British Museum' da alt kısmında "A" işareti bulunan iki veya üç kandil kalıbı buna örnektir⁵¹.

Kalıptan çıkartılan kandiller; Klasik ve Helenistik dönemlerde daldırma veya sallama tekniği ile astarlanırken, Roma döneminde bu uygulamanın malzeme kaybına yol açtığı düşünülmüş ve astar elle veya fırça ile sürülmeye başlanmıştır⁵². Astarlanan kandillerin pişirilmesi için normal seramik fırınlarından faydalandığı gibi sadece kandillerin pişirildiği fırınlarda vardı.

Kandil yapımında kalıbın yaygınlaşmasıyla birlikte form ve bezeme repertuarı da artmıştır. İçbükey olmayan ve üstten bakıldığında diskoid bir görünüm veren diskuslarda,

⁴⁷ Walters 1914, 19.

⁴⁸ Radt 1986, 48.

⁴⁹ Walters 1914, 22-23.

⁵⁰ Pastutmaz 2001, 5-6.

⁵¹ Walters 1914, No: 1401-1403, 121.

⁵² Radt 1986, 47.

günlük hayat ve mitolojiden çeşitli konuların yanı sıra, bitkisel motifler ve doğadan enstantenelerin de işlendiği görülebilmektedir⁵³.

Zamanla kalıpla kandil üretimi neredeyse bir endüstri haline gelmiş ve atölyelerde çok sayıda kalıba ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle de bazen aynı kalıp defalarca kullanılmış, hatta kil kalıpların yanı sıra alçı kalıplarda kullanılmaya başlanılmıştır. Ancak alçı kalıplar dayanıksız oldukları için çok az sayıda ele geçmiştir⁵⁴.

4. KANDİLİN TARİHİ GELİŞİMİ

Birçok kültür unsuru gibi kandilin kökeni de eski doğu medeniyetleridir. Kandiller çok eski tarihlerden beri Eski Ön Asya Medeniyetlerinde kullanılıyordu. Mısır'da, Eski Devlet zamanına ait hiyeroglif işaretler arasında kandil resimleri vardır. Orta Devlet zamanında ise pişmiş toprak kandillere rastlanmıştır⁵⁵.

Kandil kullanımını Erken Paleolitik Döneme kadar inmektedir. Bu dönem kandilleri taştan yapılmaktaydı. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçerek üretime başladığı Neolitik Dönemde ise; deniz kabukları ve ayaklı, geniş kaplar dahi kandil olarak kullanılmıştır. Deniz kabuğu içindeki helezon biçimli kısım fitilin yerleştirilmesini kolaylaştırmaktaydı. Filistin'de deniz kabuğundan yapılmış kandil oldukları anlaşılan eşyalar bulunmuştur⁵⁶.

Sümerler zamanında kandilin kullanıldığını ise; Ur Kral mezarlarında bulunan altın ve gümüş kandillerden öğreniyoruz⁵⁷. Ege Medeniyetlerinden Girit'te "Erken Minos" döneminde çok gelişmiş taş kandiller kullanılırken; "Orta Minos" döneminde pişmiş toprak kandiller kullanılmıştır.

Kandile daha sonraları III. Babil sülalesi zamanında rastlıyoruz. Bu dönemden sonra II. İsin sülalesinden Marduk-zakir-şumi' nin (M.Ö.852-828) tahtı üzerindeki tanrı sembolleri arasında ateş tanrısı Nusku' nun sembolü olarak bir lamba tasviri vardır. Bu lamba bir ördek vücuduna benzemektedir⁵⁸.

Anadolu'da ise Hititler döneminde kandilin kullanıldığına dair yazılı vesikaların olmasına rağmen arkeolojik verilerle kesin olarak doğrulanmamıştır. Çünkü sadece Boğazköy kazılarında değil, Hitit kültürü veren diğer yerleşimlerin hiçbirinde kandil bulunamamıştır.

⁵³ Radt 1986, 48.

⁵⁴ Radt 1986, 47.

⁵⁵ Kınal 1960, 155.

⁵⁶ Çokay 1998, 8-9.

⁵⁷ Kınal 1960, 155.

⁵⁸ Kınal 1960, 155.

Ancak Kültepe, Acemhöyük ve Alişar' da üzüm salkımı şeklinde yapılmış ve asılarak kullanılan kaplar bulunmuş, dolayısıyla bu kapların kandil olabileceği düşünülmektedir. Bu düşüncenin nedeni ise; Konya-Karahöyük kazılarında bulunan üzüm salkımı şeklindeki kaplar ile kol ve bacak şeklindeki kaplar üzerindeki yanık izleridir. Eğer bu kapların kandil olduğu kabul edilirse, Hititlerin de fitilsiz kandil kullandıkları anlaşılacaktır. Ayrıca Hamit Z.Koşay' ın⁵⁹ Kuşsaray' da yaptığı sondaj kazısındaki Hitit tabakalarında taştan kandile çok benzeyen bir kap resmi bulunmuştur⁶⁰. Daha sonra Frig merkezi olan Gordion'da yapılan kazılarda da pişmiş toprak ve taş kandiller ortaya çıkartılmıştır.

En erken örnekleri elde şekillendirilen pişmiş toprak kandillerin gelişimi çömlekçi çarkının bulunmasıyla (M.Ö. VI. yy' ın ilk yarısından itibaren) başlar. Bu dönemden sonra çarkta kandil üretimi yaygınlaşır.

Arkaik Dönemde; Atina, Korinth ve Batı Anadolu'da yeni tipler üretilir. Bunlar; köprülü ağızlı ve askı deliklidirler⁶¹. Zamanla taşımada karşılaşılan güçlüklerden dolayı çömlek yapımcıları kandilin gövdesini derinleştirerek üst kısmı sadece bir delik kalıncaya kadar kapatmışlardır. Böylece diskus kısmı oluşmuştur. Ağız kısımları ise ilk önceleri hafif bir çıkıntı halinde iken daha sonra tüp şeklinde uzatılmıştır.

Klasik Dönemde ise; küresel gövde yaygın olarak kullanılmıştır. Bunun sonucunda da üst kısım iyice kapanmıştır. Ağız ise uca doğru daralarak yuvarlatılmıştır.

Helenistik Döneme gelindiğinde kandil üretiminde bir yoğunluk görülür. Nedeni ise artık çarkla birlikte kalıp tekniğinin de kullanılıyor olmasıdır. Oscar Broneer⁶² Korinth kandilleri üzerindeki yapıyı çalışmasında Helenistik Dönem kandillerini iki gruba ayırır.; çarkta yapılanlar ve kalıptan çıkartılanlar. M.Ö.3.yy kandillerinin en tipik özelliği; üst kısmın kapanarak ağzın uzamasıdır. Ağız dairevi veya kesik, gövde çift koni veya iki ucu basık küre şeklindedir⁶³. Kulp ve ağız kısmı genellikle çarkta şekillendirilen gövdeye sonradan apliance edilmektedir.

Helenistik Dönem de kandiller; Knidos Tipi, Efes Tipi ve Delphiniform olarak farklı tiplerde gelişim göstermişlerdir.

⁵⁹ Koşay 1966, 87-89.

⁶⁰ Walters 1914, 1.

⁶¹ Walters 1914, 8.

⁶² Broner 1930, 2 vd.

⁶³ Walters 1914, Form 44-47,10.

Dışa dönük (konvex) diskus, dairevi gövde Knidos Tipi⁶⁴ kandillerin karakteristik özelliklerindedir. Hamuru gri tonda olup üzeri ince boyalı ve perdahlıdır. Çark yapımı çift dış bükey gövdeli, erken örnekleri keskin omuz profili veren bu tipin kaidesi her zaman yükseltilmiştir. Ağız kısmı yine elde veya kalıpta şekillendirilerek gövdeye applike edilmiştir. Çapa veya ok ucu formunda bir, iki ya da çok ağızlı örneklerde bulunmaktadır⁶⁵. Dekoratif amaçlı olarak kulp, çift bant şeklindedir. Dekoratif bezemeler gövdenin yapımı bittikten sonra omuza applike edilmektedir. Bu tip Delos, Priene, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'ta çok sayıda ele geçmiştir⁶⁶.

M.Ö. II.yy.' da yaygın olan diğer bir tipte Efes tipidir⁶⁷. Birçok varyasyonu olan bu tip, karakteristik özellikleriyle diğer tiplerden kolayca ayrılabilir. Gri hamurlu ve siyah metalik boyalı olmaları karakteristik özelliğidir. Dışa dönük (konvex) şeklinde gövdeye sahip olan bu tipte; dairevi veya üçgen şeklinde olmak üzere 2 çeşit ağız⁶⁸ görülmektedir. Üst kısım düzeltilmiştir ve yüksek bir bantla çevrilmiştir. Motifler geometrik ya da bitkiselidir. Bu tipte en az değişen özellik; dikey bantlardan oluşan kulptur. Efes tipi kandillerin en yaygın türü diskusu çevreleyen plastik bandın gerisinde süslemenin yer aldığı, kulplu ve yanma deliklerinin etrafının üçgen ya da yuvarlak formda olanlarıdır⁶⁹. Bu tipteki kandiller küçük Asya şehirlerinde yaygın olarak ele geçmiştir.

Helenistik Dönemde görülen diğer bir tipte Delphiniform⁷⁰ (yunus Balığı) tipidir. Yanlardaki balık süzgeci şeklindeki çıkıntılardan dolayı bu isim verilmiştir. M.Ö. I.yy.' da kullanılan bu tip kandiller; içe dönük (konkav) diskusları, düz dipleri, merkeze bağlı sığ ağızları, küçük, üstü yivli halka kulpları ile diğer kandillerden farklılık gösterirler. Çoğunlukla siyah hamurdan yapılmışlardır. Kenar çerçevesi üzerindeki kürecik sıraları veya çelenk gibi basit motifler dışında dekore edilmemişlerdir⁷¹.

Roma Dönemine ait ilk örnekler ise M.Ö.3.yy.' da Esquiline mezarlığında bulunmuştur⁷². Bu kandiller Grek tipleriyle benzerlik gösterirken, kaba formlu ve dekore edilmemişlerdir.

⁶⁴ Howland 1958, 126.

⁶⁵ Pastumaz 2001, 9.

⁶⁶ Walters 1914, 10.

⁶⁷ Walters 1914, Form 54-55, 10.

⁶⁸ Broneer 1930, 27.

⁶⁹ Scheibler 1976, 115.

⁷⁰ Walters 1914, Form 49-51, No: 315-320, 11.

⁷¹ Walters 1914, 11.

⁷² Walters 1914, 2.

Hellenistik Dönemde kandillerde ön planda olan güzellik M.S.1.yy.' da da devam ederken; II.yy.' dan sonra form ve dekorasyondaki kalite ve zerafet kaybolmuştur⁷³.

IV. yy. kandilleri, Geç Roma Döneminden Erken Bizans Dönemine geçişi teşkil ederler. Bu dönem kandillerinde gövde ve ağız daha uzundur. Kulp ve onun yerine geçen çıkıntı, düşük kenar çerçevesi, yüksek dekorasyon, diskustan fitil deliğine kadar uzanan bir kanal ve kaide halkası bu kandillerin genel özelliğidir. Kandiller üzerindeki değişiklik esas olarak M.S. III. yy.' sonlarında diskuslar üzerindeki palmiye ağaçları, kuşlar, çivilenmiş üçgenler, tekerlekler, kalpler, üzüm salkımları gibi Hristiyanlıkla ilgili betimlerin⁷⁴ ortaya çıkmasıyla kendini gösterir.

V.ve VI. yy kandilleri ise oldukça kaba formlu ve dekore edilmeden sadece kalıp içine oyma çizgilerle bezenmiştir⁷⁵. İlk örnekler kahverengi daha sonrakiler ise yeşil boyalıdırlar (ya da sırlı). Gövde üzerine yüksek kabartma olarak asma dalları ve sarmaşık yaprakları yapılırken, diskus üzerine haçlar, İsa monogramları ve mitolojik konular tercih edilmiştir.

5. ROMA DÖNEMİ KANDİLLERİ

5.1. Form Olarak Gelişimi

Kartaca ve Kuzey Afrika 'da bulunan ve M.Ö. II.- I. yy.'a tarihlenen kandiller, Helenistik ve Roma kandilleri arasında bir geçiş teşkil etmektedir⁷⁶.

Roma Dönemine ait ve form bakımından bütün çeşitlerin bulunduğu British Museum' da araştırma yapan Walters; Roma Dönemi kandillerini ağız formlarına göre 4 grupta değerlendirmiştir. Bizde kandillerimizi ağız formlarına göre de değerlendirdiğimizden bu 4 grubu açıklamayı uygun gördük. Bunlar⁷⁷:

Ağızları küt köşeli uçlu olanlar⁷⁸:

Bu gruptaki kandiller tek ağızlı olup, çoğunlukla kulpları yoktur. Üzerlerinde süsleme olarak genellikle Roma Dönemi konularından olan Gladyatör oyunları sıkça işlenmiştir. Fink bu grubu Class II olarak değerlendirirken; D.Dressel, formların kronolojik düzenlenmesinde

⁷³ Roma Dönemi kandilleri ile ilgili bilgi bir sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak verilecektir.

⁷⁴ Perlzweig 1961, 22.

⁷⁵ Broneer 1930, No: 1515, Lev: XXIII, 50.

⁷⁶ Walters 1914, 21.

⁷⁷ Walters 1914, 23-26.

⁷⁸ Walters 1914, Nos: 530-627, Forms: 78-80, 13-14..

bu grubu daha gelişmiş ağızlı tiplerle Class II arasında geçiş olduğu fikrini savunmaktadır. Bu form Tiberius dönemine kadar görülmektedir⁷⁹.

Ağızları dairevi ve çift volütlü olanlar⁸⁰:

Bu gruptaki kandiller genellikle tek ağızlıdır. Ancak nadiren de olsa iki ağızlı olan örneklerde vardır. Bunlar genellikle Mısır Örneklerinde görülmektedir. Kulpları; yaprak, ay veya üçgen biçiminde yapılmıştır. Formlarından dolayı süslemeye uygun bir diskusa sahip olan bu kandiller üzerinde, hemen hemen her çeşit konu süsleme ögesi olarak kullanılmıştır. Bu gruptaki kandiller M.S. I.yy' a tarihlenmektedir. Fink bu grubuda Class I olarak değerlendirmiştir.

Ağız çevresinde yüksek kenar çerçevesine sahip olanlar⁸¹:

Bu gruptaki kandillerin çoğunda kulp yoktur. Bunun yerine yanlarda çıkıntılar vardır. Bu grubun en önemli özelliği merkezinin çukur olmasıdır. Figürlü dekorasyon yok denecek kadar azdır. Ancak bazı örneklerde diskus üzerinde masklar görülmektedir. Bu gruptaki kandillerin diğer bir özelliği de kaidelerine çömlekçinin isminin yazılmış olmasıdır. Form olarak oldukça zarif olan bu kandiller muhtemelen bronz kandillerden kopya edilmişlerdir. Bu tip kandiller imparatorluğun ilk yüzyılına tarihlenmiştir. Fink bu grubu Class III olarak değerlendirmiştir.

Küçük ve yuvarlak ağızlı olanlar⁸²:

Bu gruptaki kandillerde küçük ve yuvarlak olan ağız, kenar çerçevesi önünde kaba bir çıkıntı yapmıştır. Yarım daire veya kalp şeklindeki bu ağzın alt kısmına bazen enine çizgiler veya daireler yapılmıştır. Bu grubun kalp, çelenk veya diğer süs motifleriyle çevrili olan örnekleri geç döneme tarihlenmektedir. İtalya'da bu sınıfa giren örneklerde kulp daima varken; Yunan şehirlerindeki örneklerde ağız formlarının aynı olmasına karşın kulpları yoktur. Bu gruptaki kandiller M.S. III. hatta IV. yy' a kadar tarihlenmektedir.

⁷⁹ Loeschke 1919, 206.

⁸⁰ Walters 1914, Nos: 628-853, Forms: 81-89, 24.

⁸¹ Walters 1914, Nos: 887-941, Forms: 90-94, 24.

⁸² Walters 1914, Nos: 942-1203, Forms: 95-101, 25.

Roma kandillerinde diskus hazneye doğru iç bükeydir(konkav). Yakıt hazneye döküldüğü zaman konkav olan diskustan dolayı hava lambanın içinde hapis olmaktadır. Diğer taraftan da ağız kısmını fitilin doldurmasından dolayı havanın çıkmasını sağlayacak yer kalmamaktadır. Bunun için küçük bir hava deliği açılmıştır. Erken rölyefli kandillerde hava delikleri azdır. Hava deliğinin artması kandil gelişimini gösteren önemli özelliklerdendir. Hava deliğinin genişliği erken örneklerde daha fazladır⁸³.

Roma Dönemi kandillerinin birçok tipinde görülen diğer bir özellikte; ağza yakın bir yerde küçük diğer bir deliğin daha olmasıdır. Bu delik fitil iğnesinin geçirilmesi amacıyla yapılmıştır. Fitol iğnesi kullanılmadığı zamanlarda burada muhafaza edilmektedir.

Roma Döneminde yaygın olarak kullanılan kulp tipi ise; düz tutamak şeklindeki kulp (Kat. No: 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27) ile halka (Kat. No: 2, 3, 4, 7) kulplardır. Halka kulpların üzeri 2- 3 ya da 5 yivlidir⁸⁴. Hellenistik Döneme nazaran biraz daha yükseltilmiş olan kaide halkasına, Roma Döneminde kazılarak ya da basılarak yapılmış imzalara da yer verilmiştir. Bu imzalar sayesinde kandillerin üretim yerleri ve tarihleri gibi birçok soruya cevap bulmaktayız. Kaideler üzerinde imzalar dışında çeşitli baskılarda görülmektedir. Bunlar arasında; yaprak motifleri, nokta bezekleri ve iç içe daireler sayılabilir.

Roma endüstrisi en iyi dönemine Augustus devrinde ulaşmıştır. Bu dönem kandilleri şekillerinin zerafeti ve dekorasyonu eşsizdirler. Fakat Flaviuslar döneminde genel olarak kullanılan kap-kacaklar zayıf kalitede ve taklittirler. Sanattaki bu düşüş Traian devrinde de devam ederken, Hadrian devrinde biraz canlanmış, II. yy. sonunda tamamen yok olmuştur. III. yy.' da ise; Roma imparatorluğunun her tarafında görülen savaşlardan kandil üretimi de olumsuz etkilenmiştir. Bunun sonucunda da Geç Roma ve Erken Hristiyanlık dönemleri boyunca kandil formları da çeşitli değişikliklere uğrayarak ve kötü taklitler olarak devam etmişlerdir.

⁸³ Arar 1995, 17.

⁸⁴ Broneer 1930, Fig. 34, 32.

5.2. Dekoratif Olarak Gelişimi

Roma dönemi kandilleri üzerindeki bezeme unsurları Grek mitolojisinden ve Roma'daki günlük hayattaki konulardan oluşmuştur. Bu konular;

- a) Mitolojik figürler, tanrılar, eroslar, efsanevi varlıklar
- b) Kült konuları, sunaklar, kurban törenleri
- c) Günlük hayattan sahneler, gladyatör oyunları, akrobasi, vahşi hayvanlarla mücadeleler, askeri sahneler, erotik sahneler
- d) Hayvan mücadeleleri
- e) Tarihle ve Edebiyatla ilgili sahneler
- f) Kahramanlık hikayelerine ait konular
- g) Bitkiler ve diğer nesnelere
- h) Geometrik bezekler

Ayrıca diğer sanat dallarında işlenen konular kandiller üzerinde işlenen konuları da etkilemiştir⁸⁵. Örneğin iyi bir heykel ya da duvar rölyefi üzerindeki konuların kopyalarını kandiller üzerinde de görmemiz mümkündür. Mimari yapılarda işlenen mitolojik konular ile gorgo başları bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Diskus dekorasyonu açısından ise Roma dönemi kandel gelişimi iki şekilde ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi; geniş dekore edilmiş diskus çevresi ve küçük diskusa sahip olanlar, (Katalogumuz da yer alan Kat. No: 17,18,19,20,21,22,24,25 ve Kat.No: 26 'yı bu gruba dahil edebiliriz.Ancak bu kandillerimizden Kat.No: 25, 26 ve 27 de diskus bulunmamaktadır.) diğeri ise; diskus üzerinin figürlerle bezeli ve diskustan birkaç yivle ayrılmış ancak, dekore edilmemiş diskus çevresine sahip olanlar⁸⁶(kat no:1).

Roma dönemi kandillerinin konkav üst kısımları ve büyük doldurma deliklerinden dolayı figürler genellikle iki ayrı grupta (yani deliğin sağına ve soluna yerleştirilerek) yada doldurma deliği çevresinde düzenlenmiştir⁸⁷.

Bu dönem kandillerinin ilk örneklerinde volütler, ağız ile diskus çerçevesinin bağlantısını sağlar şekildedir. Ancak diskus çerçevesi genişlemeye başlayınca ağız, diskus çerçevesi üstüne çıkmış ve sanki buradan çıkıyormuş gibi bir görüntü verilmiştir. Volütlü

⁸⁵ Çokay 1998, 20.

⁸⁶ Broneer 1930, 28.

⁸⁷ Broneer 1930, 33.

kandiller M.S. I.yy' ın 2.-3. çeyreğine tarihlendirilmektedir. Bu dönemde yaygın olarak kullanılan kulp şekli ise; yaprak, üçgen ve hilaldir.

M.S. I.yy sonlarına doğru gelişen kandil formlarıyla birlikte Roma kandillerinin önemi ve buna bağlı olarak da üretimi artmıştır. Ancak Nero devrini takip eden isyanlarla rölyefli kandil üreten atölyelerde tahrip edilmiştir. Bunun sonucunda halkın ihtiyacını karşılayabilmek için sade ve seri üretime geçilmiştir. Bu nedenle Roma döneminde kandil gelişimi diğer sanat dallarında olduğu gibi ekonomik ve sosyal hayatla paraleldir. Sonuç itibarıyla imparatorluğun yükseliş dönemindeki form ve dekorasyon çeşitliliği, iç karışıklıkların ve savaşların yoğun olduğu çöküş döneminde sürdürülememiştir.

Geç Roma dönemine ait kandillerin diskus dekorasyonu genellikle şu şekildedir⁸⁸:

a) Düz diskuslu olanlar.

b) Şua motifi ile bezenmiş olanlar. Şua motifi bazen düz bazen kıvrık bazen de uçları ikiye ayrılmış şekildedir.

c) Rozet motifi ile bezenmiş olanlar. Rozet motifi ya çiçek yaprağı şeklindedir, ya da büyük rozet içine yerleştirilen küçük rozetler şeklindedir. Rozetler, kulp ve ağız arasında (omuz) kalan alanda simetrik bir şekilde düzenlenmiştir. (Kat. No: 24,25 ve 26'de olduğu gibi. Ayrıca Kat. No: 17,18, 19, 20, 21, ve 22 'de omuz üzerinde rozet değil çentik bezeği bulunmaktadır.)

d) Figürlü dekorasyona sahip olanlar (Katalogumuzda sadece Kat.No: 1 figürlü dekorasyona sahiptir.)

e) Putperest işaretleri ve Hristiyanlık sembollerinden meydana gelen dekorasyona sahip olanlar. Geç Roma ve Erken Hristiyanlık Dönemi'nde sanatkarlar ne putperest mitolojisi hakkındaki bilgilerinin ne de yeni din bilgilerinin yeterli olmamasından dolayı ikisini birbirine karıştırmışlar ve yeni işaretleri eski motiflere ilave etmişlerdir.

⁸⁸ Broneer 1930, 36.

KATALOG NO	:	1
RESİM NO	:	1
ÇİZİM NO	:	1
MÜZE ENVANTER NO	:	298
BULUNDUĞU YER	:	Karaman Karadağ
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	08.01.1965
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Arkeoloji Salon Vitrin 2
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,8 cm.
	YÜKSEKLİK	: 2,1 cm.
	GENİŞLİK	: 9,5 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Kalıpta şekillendirilmiştir. Krem renkli, az kireç katkılı hamurlu, Aynı renkte astarlıdır. Hafif konkav diskusludur. Omuzdan diskusa geçiş aralı 2 sıra yivle yapılmıştır. Diskusta; kanatlı bir kadın (muhtemelen Nike) karşısında oturan erkeğe doğru uçmaktadır. Erkek figürünün arkasında tomurcuklu sarmaşık vardır. Figürlerin altında ağza yakın yerde küçük yuvarlak yağ deliği mevcuttur. Küçük ağızlı ve yuvarlak fitil deliklidir. Yanlarda yapışık kulplu, Düz diplidir.
DURUMU	:	Yapıştırılmıştır. Diskusta küçük parçalar eksiktir.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 72.Q 2624- 25- 26- 27, Perlzweig 1961, P.132, no. 132-33-35. Goldman 1950, L.102, no. 205. Form Olarak: Walters , fig.269, no.1232. Broneer 1930, Type XXII, no. 1308- 1318- 1338.

KATALOG NO	:	2
RESİM NO	:	2
ÇİZİM NO	:	2
MÜZE ENVANTER NO	:	433
BULUNDUĞU YER	:	Karaman dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	24.06.1965
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Arkeoloji Salon Vitrin 2
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,9 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3 cm.
	GENİŞLİK	: 7,2 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formlu. Çark yapımıdır. Kiremit kırmızısı, kireç katkılı hamurlu, Kırmızı astarlıdır. Ortada iki ince yivle çevrilmiş yuvarlak yağ deliği vardır. Omuzdan yukarıya doğru uzatılmış, ucu yuvarlatılmış küçük ağızlı. Yuvarlak, geniş fitil deliklidir. Omuzda ortası kanallı şerit kulplu. Düz diplidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.125, Q 3336.

KATALOG NO	:	3
RESİM NO	:	3
ÇİZİM NO	:	3
MÜZE ENVANTER NO	:	435
BULUNDUĞU YER	:	Karaman dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	24.06.1965
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,1 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,3 cm.
	GENİŞLİK	: 7 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formludur. Çark yapımıdır. Kiremit kırmızısı hamurlu, kırmızı astarlıdır. Ortada dairesel yağ deliği vardır. Yukarıya doğru uzatılmış yuvarlak uçlu ağız ve geniş, yuvarlak fitil deliği mevcuttur. Ortası kanallı makara kulplu, düz diplidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 125, Q 3336.

KATALOG NO	:	4
RESİM NO	:	4
ÇİZİM NO	:	4
MÜZE ENVANTER NO	:	910
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	31.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,2 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,1 cm.
	GENİŞLİK	: 6,6 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formludur. Kalıp yapımıdır. Kiremit kırmızısı hamurlu, kırmızı astarlıdır. Ortada yuvarlak yağ deliklidir. Yağ deliğinin etrafı bir yivle gövdeden ayrılmış ve hafif konkav bir diskus oluşturulmuş. Öne çıkmış ağız, başladığı yerde biten dört yivli makara kulplu,düz diplidir.
DURUMU	:	Ağız ve fitil deliği ucu kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 125, Q 3336.

KATALOG NO	:	5
RESİM NO	:	5
ÇİZİM NO	:	5
MÜZE ENVANTER NO	:	906
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	31.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,2 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,9 cm.
	GENİŞLİK	: 6,8 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Kalıp yapımıdır. Kiremit kırmızısı hamurlu, kahverengi astarlıdır. Ortada kenarları hafif yükseltilmiş yuvarlak yağ deliği vardır. Öne doğru gövdeden ayrılarak uzatılmış küt uçlu ağızlıdır. Ağızda geniş üçgen fitil deliği mevcuttur. Omuzda başlayıp ,başladığı yerde biten şerit kulplu ve düz diplidir..
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1975, P. 30, Q 158. Bailey 1988, P. 125, Q 3336.

KATALOG NO	:	6
RESİM NO	:	6
ÇİZİM NO	:	6
MÜZE ENVANTER NO	:	831
BULUNDUĞU YER	:	Konya
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	17.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Arkeoloji Salon Vitrin 2
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,2 cm.
	GENİŞLİK	: 6,3 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formlu, Kalıp yapımıdır. Koyu gri renkli, kum katkılı hamurlu, Siyahımsı astarlıdır. Ortada yuvarlak geniş yağ deliklidir. Omuzdan yukarıya yükseltilmiş ucu yuvarlatılmış ağızlı, Yuvarlak geniş fitil deliklidir. Omuzda şerit kulplu.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1975, P. 30, Q 158. Bailey 1988, P. 125, Q 3336

KATALOG NO	:	7
RESİM NO	:	7
ÇİZİM NO	:	7
MÜZE ENVANTER NO	:	915
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	Depo V: 4
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	31.08.1967
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,3 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,6 cm.
	GENİŞLİK	: 7,2 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formludur. Kalıp yapımıdır. Kiremit kırmızısı, kum katkılı hamurludur. Ortada içe konkav dairesel yağ deliklidir. Öne doğru gövdeden ayrı olarak uzamış, ucu yuvarlatılmış ağızlıdır. ağızda geniş, yuvarlak (damla şeklinde) fitil deliği vardır. Omuzda başlayıp omuzda biten şerit kulplu, düz diplidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1975, P. 30, Q 158. Bailey 1988, P. 125, Q 3338

KATALOG NO	:	8
RESİM NO	:	8
ÇİZİM NO	:	8
MÜZE ENVANTER NO	:	1132
BULUNDUĞU YER	:	Ambar-Ereğli
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	13.02.1969
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Hediye
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 7,8 cm.
	YÜKSEKLİK	: 2,8 cm.
	GENİŞLİK	: 5,8 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formludur. Kalıpta şekillendirilmiştir. Kiremit kırmızısı, kireç katkılı hamurludur. Ortada yuvarlak yağ deliği vardır. Gövdeden ayrı çıkıntı şeklinde uzatılmış yuvarlak uçlu ağızlı, damla şeklinde fitil deliklidir. Omuzda ortası yivli makara kulplu, Düz diplidir.
DURUMU	:	Ağzın uç kısmı kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1975, P. 30, Q 158. Bailey 1988, P. 125, Q 3338

KATALOG NO	:	9
RESİM NO	:	9
ÇİZİM NO	:	9
MÜZE ENVANTER NO	:	160
BULUNDUĞU YER	:	Karaman dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	17.09.1963
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,8 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,1 cm.
	GENİŞLİK	: 6,4 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Kalıp yapımı. Krem renkli hamurlu, sarımsı kırmızı astarlıdır. Ortada geniş dairesel yağ deliği ve konkav diskusu vardır. Öne doğru uzamış sivri uçlu ağızlıdır. Geniş oval fitil deliği vardır..Omuzda başlayıp aynı yerde biten şerit kulplu ve düz diplidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1975, P. 30, Q 158. Bailey 1988, P. 125, Q 3338 Robins 1970, RAMS 5.

KATALOG NO	:	10
RESİM NO	:	10
ÇİZİM NO	:	10
MÜZE ENVANTER NO	:	911
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	31.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,7 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,5 cm.
	GENİŞLİK	: 6,8 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Kalıp yapımıdır. Gri renkli hamurlu, Koyu gri astarlıdır. Ortada yukarıya doğru yükseltilmiş dairesel yağ deliği vardır. Öne doğru çıkıntı yapan kesik uçlu ağızlı, yuvarlak fitil deliklidir. Düz halka kaideli.
DURUMU	:	Kulbu eksiktir.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 125, Q 3338

KATALOG NO	:	11
RESİM NO	:	11
ÇİZİM NO	:	11
MÜZE ENVANTER NO	:	909
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	31.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Arkeoloji Salon Vitrin 2
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 10,4 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,5 cm.
	GENİŞLİK	: 6,2 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formlu, çark yapımıdır. Koyu gri hamurlu, siyahımsı astarlıdır. Yuvarlak yukarıya doğru yükseltilmiş yağ delikli. Gövdeden ayrı uzun, ucu yuvarlatılmış ağızlıdır. Geniş damla şeklinde fitil deliği vardır. Omuzdan yağ deliğine bağlanan ortası kanallı makara kulplu, Düz diplidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 125, Q 3339.

KATALOG NO	:	12
RESİM NO	:	12
ÇİZİM NO	:	12
MÜZE ENVANTER NO	:	974
BULUNDUĞU YER	:	Ereğli civarı
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	26.09.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Turizm derneğinden hediye
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,4 cm.
	GENİŞLİK	: 6,5 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formlu, kalıp yapımıdır. Açık kahve renkli, yoğun kum katkılı hamurlu, Koyu kahve astarlıdır. Ortada yuvarlak yağ deliği vardır. Öne doğru uzatılmış yuvarlak uçlu ağızlı, damla şeklinde geniş fitil deliklidir. Omuzdan makara kulpludur.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 125, Q 3340. Bailey 1975, P.186, Q 461.

KATALOG NO	:	13
RESİM NO	:	13
ÇİZİM NO	:	13
MÜZE ENVANTER NO	:	1763
BULUNDUĞU YER	:	Ereğli
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	02.09.1982
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V:4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 7,6 cm.
	YÜKSEKLİK	: 2,7 cm.
	GENİŞLİK	: 5,3 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formlu, Çark yapımıdır. Krem renkli hamurlu, gövdenin üst kısmı kırmızı-kahve astarlıdır. Ortada yuvarlak kenarı yivli yağ deliği vardır. Öne doğru uzamış sivri uçlu ağızlı. Oval geniş fitil deliklidir. Fitol deliği ile yağ deliği arasında kabartma yiv mevcut. Omuz üzerinde tutamak kulplu. Kulbun gövdeye bağlandığı yerde de kabartma yiv. Gövde kaideye doğru daralmakta, Düz kaideli.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1975, P. 24, Q 128. Baydur 1991, res.20.

KATALOG NO	:	14
RESİM NO	:	14
ÇİZİM NO	:	14
MÜZE ENVANTER NO	:	914
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	31.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 10 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,8 cm.
	GENİŞLİK	: 7,5 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Çarkta şekillendirilmiştir. Gri renkli hamurlu ve koyu gri astarlıdır. Ortada yuvarlak yağ deliği mevcuttur. Öne doğru çıkıntı yapan ağız kesik uçludur. Geniş oval fitil deliği vardır. Omuzda yukarıya doğru küçük çıkıntı şeklinde tutamak kulplu ve düz diplidir.
DURUMU	:	Ağız kenarı kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.69, Q 2552. Loeschke 1919, Type VIII.

KATALOG NO	:	15
RESİM NO	:	15
ÇİZİM NO	:	15
MÜZE ENVANTER NO	:	907
BULUNDUĞU YER	:	Konya dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	31.08.1967
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 7,7 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,7 cm.
	GENİŞLİK	: 5,1 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Çark yapımıdır. Koyu kahverengi, kum ve kireç katkılı hamurlu; koyu kahve astarlıdır. Ortada yuvarlak yağ deliği vardır. Öne doğru uzatılmış ve yukarıya doğru yükseltilmiş ağızlı, geniş, oval fitil deliklidir. Omuz üzerinde tutamak kulpludur. Düz diplidir.
DURUMU	:	Yağ deliğinin etrafı kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, L.69, Q 2552. Loescheke 1919, Type VIII.

KATALOG NO	:	16
RESİM NO	:	16
ÇİZİM NO	:	16
MÜZE ENVANTER NO	:	434
BULUNDUĞU YER	:	Karaman dolayları
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	24.06.1965
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 7,3 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,2 cm.
	GENİŞLİK	: 5,8 cm.
	KAİDE ÇAPI	: 3,2 cm.
TANIM	:	Diskoid formudur. Çark yapımıdır. Krem renkli hamurlu, kiremit kırmızısı astarlıdır. Ortada yuvarlak yağ delikli. Gövdeden ayrılarak öne doğru uzatılmış ve yukarıya doğru yükseltilmiş ağızlıdır. Geniş oval fitil deliği vardır. Omuzda başlayıp omuzda biten şerit kulplu, düz kaidelidir.
DURUMU	:	Yağ deliği kenarları kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, L.69, Q 2552. Loescheke 1919, Type VIII.

KATALOG NO	:	17
RESİM NO	:	17
ÇİZİM NO	:	17
MÜZE ENVANTER NO	:	1131
BULUNDUĞU YER	:	-
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	13.02.1969
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Hediye
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V:4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 10 cm
	YÜKSEKLİK	: 2,3 cm
	GENİŞLİK	: 4,7 cm
	KAİDE ÇAPI	: -
TANIM	:	Oval formlu, Kalıp yapımıdır. Açık kahve renkli, kireç katkılı hamurlu. Ortada geniş dairesel yağ deliği mevcut. Öne uzatılmış sivri uçlu ağızlı ve oval fitil deliklidir. Yağ deliğini ve fitil deliğini kalın bir yiv çevrelemektedir. Böylece yağ deliği ile ağız arasında bir kanal oluşmuştur. Omuz üç sıra kabartma çentik bezeği ile süslenmiştir. Küçük tutamak kulplu, halka kaidelidir.
DURUMU	:	Kulbu kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 138, Q 3476.

KATALOG NO	:	18
RESİM NO	:	18
ÇİZİM NO	:	18
MÜZE ENVANTER NO	:	245
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,4 cm
	YÜKSEKLİK	: 3,9 cm
	GENİŞLİK	: 6,5 cm
	KAİDE ÇAPI	: 2,8 cm
TANIM	:	Oval formlu. Kalıp yapımıdır. Açık kiremit renkli, yoğun kireç katkılı hamurlu. Ortada geniş yağ deliklidir. Öne doğru hafif uzun ağızlı ve düzgün oyulmuş fitil deliklidir. Fitil deliği ile yağ deliği arası çift yivli kanallı. Omuzda çıkıntı şeklinde kulplu, Yuvarlak daire şeklinde hafif yükseltilmiş kaidelidir. Omuz üzerinde fazla belli olmayan çentik bezeği vardır.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 138, Q 3476. Baydur 1991, Res.20.

KATALOG NO	:	19
RESİM NO	:	19
ÇİZİM NO	:	19
MÜZE ENVANTER NO	:	243
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 10,1 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3,7 cm.
	GENİŞLİK	: 7,9 cm.
	KAİDE ÇAPI	: 2,9 cm.
TANIM	:	Oval formludur. Kalıp yapımıdır. Kiremit kırmızısı, yoğun kireç ve mika katkılı hamurludur. Ortada hafif yükseltilmiş yağ deliği vardır. Öne doğru uzatılmış yuvarlatılmış ağız ve dikdörtgen fitil deliklidir.Fitil deliği ile yağ deliğini bir kanal çevrelemektedir. Omuz üç sıra kabartma çentik bezeği ile süslenmiştir. Hafif yükseltilmiş halka kaidelidir.
DURUMU	:	Kulbu kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 138, Q 3476. Baydur 1991, Res.20.

KATALOG NO	:	20
RESİM NO	:	20
ÇİZİM NO	:	20
MÜZE ENVANTER NO	:	249
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,5 cm
	YÜKSEKLİK	: 4 cm
	GENİŞLİK	: 6,6 cm
	KAİDE ÇAPI	: 2,8 cm
TANIM	:	Oval formlu, Kalıp yapımıdır. Açık kahve renkli yoğun kireç katkılı hamurludur. Ortada hafif yükseltilmiş geniş yağ delikli, Öne doğru uzamış sivriltilmiş ağızlı ve oval fitil deliklidir. Fitol deliği ile yağ deliği arası çift yivli kanallıdır. Omuzda çıkıntı şeklinde küçük tutamak kulplu. Yuvarlak yükseltilmiş kaidelidir. Omuzda belirsiz çentik süsü vardır.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 138, Q 3476. Baydur 1991, Res.20.

KATALOG NO	:	21
RESİM NO	:	21
ÇİZİM NO	:	21
MÜZE ENVANTER NO	:	246
BULUNDUĞU YER	:	Karadağ
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,9 cm
	YÜKSEKLİK	: 2,9 cm
	GENİŞLİK	: 6,2 cm
	KAİDE ÇAPI	: 3,5 cm
TANIM	:	Oval formludur. Kalıpta şekillendirilmiştir. Krem renkli hamurludur. Ortada kalın kenarla yükseltilmiş geniş yağ deliği vardır. Öne doğru uzamış sivri uçlu ağızlı, küçük oval deliklidir. Fitol deliği ile yağ deliği arası derin kanallıdır. Muz üzeri kabartma nokta bezeklidir. Omuzda küçük tutamak kulplu, konkav kaidelidir.
DURUMU	:	Gövdenin yan tarafı kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P. 138, Q3476. Dobbins 1979, Type 17- 24. Loeschcke 1919, Type VIII.

KATALOG NO	:	22
RESİM NO	:	22
ÇİZİM NO	:	22
MÜZE ENVANTER NO	:	247
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,3 cm
	YÜKSEKLİK	: 3,4 cm
	GENİŞLİK	: 6,8 cm
	KAİDE ÇAPI	: 3 cm
TANIM	:	Oval formlu. Kalıp yapımıdır. Açık kahve renkli, yoğun kum ve kireç katkılı hamurludur. Ortada yuvarlak yağ delikli, öne doğru uzamış, yuvarlak uçlu ağızlı. Küçük yuvarlak fitil deliklidir. Omuzda küçük çıkıntı kulplu.Çıkıntı kaidelidir. Omuz kabartma çentik süsü ile bezenmiştir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.138, Q 3474. Loescheke 1919, Type VIII.

KATALOG NO	:	23
RESİM NO	:	23
ÇİZİM NO	:	23
MÜZE ENVANTER NO	:	244
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	18.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,8 cm
	YÜKSEKLİK	: 4,2 cm
	GENİŞLİK	: 6,5 cm
	KAİDE ÇAPI	: -
TANIM	:	Oval formludur. Kalıpta şekillendirilmiştir. Krem renkli hamurlu, Kırmızı astarlıdır. Ortada yukarıya yükseltilmiş geniş yağ deliği bulunmaktadır. Öne doğru uzatılmış sivri uçlu ağızlıdır. Oval fitil deliği vardır.. Fitil deliği ile yağ deliği arası kanallı olup; kanal içerisinde kabartma çentik süsleri mevcuttur. Gövde kaideye doğru incelmektedir. Omuzda küçük tutamak kulplu, düz kaidelidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.138,Q 3476. Baydur 1991, Res.20.

KATALOG NO	:	24
RESİM NO	:	24
ÇİZİM NO	:	24
MÜZE ENVANTER NO	:	253
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 7,9 cm.
	YÜKSEKLİK	: 2,9 cm.
	GENİŞLİK	: 6,6 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Diskoid formudur. Kalıp yapımıdır. Krem renkli, kireç katkılı hamurlu, sarımsı astarlıdır. Ortada dairesel yağ deliği vardır. Öne hafif çıkıntı yapmış yuvarlak uçlu ağızlı ve yuvarlak fitil deliklidir. Omuzda küçük tutamak kulbu vardır. Omuz üzerinde, yağ deliğini çevreleyen ancak aşınmadan ve kireç katmanından dolayı fazla belli olmayan geometrik bezekler vardır. Düz diplidir.
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.49, Q 2155. Saraçoğlu 1997, Kat. 11. Baydur 1989, Res.21

KATALOG NO	:	25
RESİM NO	:	25
ÇİZİM NO	:	25
MÜZE ENVANTER NO	:	256
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,3 cm.
	YÜKSEKLİK	: 2,5 cm.
	GENİŞLİK	: 6,4 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Oval formludur. Kalıp yapımıdır. Pembemsi hamurlu, krem renkli astarlıdır. Ortada geniş dairesel yağ deliği vardır. Ağız öne doğru hafif çıkıntı yapmış ve ucu yuvarlatılmıştır. Geniş, yuvarlak fitil deliklidir. omuz kabartma yaprak motifleri ile bezenmiştir. Düz diplidir.
DURUMU	:	Kulbu kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.49, Q 2155. Saraçoğlu 1997, Kat. 11. Baydur 1989, Res.21

KATALOG NO	:	26
RESİM NO	:	26
ÇİZİM NO	:	26
MÜZE ENVANTER NO	:	248
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 8,5 cm.
	YÜKSEKLİK	: 2,8 cm.
	GENİŞLİK	: 6,9 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Oval formlu. Kalıp yapımıdır. Pembemsi hamurlu, krem renkli astarlıdır. Ortada dairesel yağ deliği vardır. Öne doğru hafif uzamış yuvarlak uçlu ağızlı, düzgün fitil deliklidir. Omuzda yağ deliği merkezli 4 yapraklı rozet motifi ile bezelidir. Tutamak kulplu, Düz diplidir.
DURUMU	:	Kulbun yarısı kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.49, Q 2155. Saraçoğlu 1997, Kat. 11. Baydur 1989, Res.21

KATALOG NO	:	27
RESİM NO	:	27
ÇİZİM NO	:	27
MÜZE ENVANTER NO	:	252
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	28.08.1964
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Arkeoloji Salon Vitrin 2
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,8 cm.
	YÜKSEKLİK	: 3 cm.
	GENİŞLİK	: 4,7 cm.
	KAİDE ÇAPI	:
TANIM	:	Oval formlu, çark yapımıdır. Pembemsi renkli, kireç katkılı hamurlu; kırmızı astarlıdır. Ortada etrafı iki yivle çevrilmiş dairesel yağ deliği vardır. Öne doğru hafif uzatılmış ucu yuvarlak ağız ve yuvarlak fitil deliklidir. Omuz üzerinde fitil deliği etrafı kabartma nokta süsleri ile bezenmiştir. Altta; üç yivli daire içerisinde karşılıklı 5 'er adet kabartma bezeği ve ortada iki uzun kabartma vardır. Ayrıca kulbun altından ağıza doğru iki tarafı da nokta bezekli iki yivli kanal uzanmaktadır.
DURUMU	:	Kulbu kırıktır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.61,Q 2343. Dobins 1979, BSP 9. Type 22.

KATALOG NO	:	28
RESİM NO	:	28
ÇİZİM NO	:	28
MÜZE ENVANTER NO	:	1133
BULUNDUĞU YER	:	Ereğli-Ambar
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	13.02.1969
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Hediye
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 10 cm
	YÜKSEKLİK	: 2,3 cm
	GENİŞLİK	: 4,7 cm
	KAİDE ÇAPI	: -
TANIM	:	Oval formlu, çark yapımıdır. Grimsi, kireç katkılı hamurludur. Ortada geniş yuvarlak yağ deliği vardır. Omuzdan bir kanalla ayrılmış konvex diskus oluşmuştur. Öne uzatılmış ucu yuvarlatılmış ağızlıdır. Yuvarlak fitil deliği vardır. Gövdeyle birleşik yukarıya kaldırılmış tutamak kulpludur. Altta stilize lale motifi yapılmıştır
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.61,Q 2343. Dobins 1979, BSP 9. Type 22.

KATALOG NO	:	29
RESİM NO	:	29
ÇİZİM NO	:	29
MÜZE ENVANTER NO	:	785
BULUNDUĞU YER	:	Karaman
MÜZEYE GELİŞ TARİHİ	:	04.11.1965
MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ	:	Satın alma
MÜZEDEKİ YERİ	:	Depo V: 4
ÖLÇÜLERİ	UZUNLUK	: 9,8 cm
	YÜKSEKLİK	: 2,9 cm
	GENİŞLİK	: 3 cm
	KULP YÜK.	: 3,1 cm
TANIM	:	Oval formlu, Kalıp yapımıdır. Gri renkli, kum katkılı hamurlu, sarımsı astarlıdır. Ortada oldukça düzgün yuvarlak yağ deliği vardır. İki ince yivle omuzdan ayrılan konkav diskusludur. Öne çıkıntı yapmış, ucu yuvarlatılmış ağızlı ve geniş yuvarlak fitil deliklidir. Gövde kaideye doğru incelmektedir. Omuzda yaprak şeklinde kulbu vardır. Halka kaidelidir
DURUMU	:	Sağlamdır.
KARŞILAŞTIRMA	:	Bailey 1988, P.108, Q3150. Broneer 1930, Type XXIX, Grup 4.

DEĞERLENDİRME- SONUÇ

Konya –Ereğli Müzesi’ de Bulunan Roma Dönemi ‘ne ait kandiller üzerinde yaptığımız bu çalışmada müzede bulunan bütün kandiller değerlendirilip yeniden tasnif edilirken; toplam 29 adet kandilin Roma Dönemine ait olduğu tespit edildi. Yapılan kütüphane çalışmasının ardından katalogumuzu oluşturan kandilleri 7 grup altında değerlendirdik. Böylece çalışmamızın konusunu oluşturan kandillerin tiplerini ve kronolojik sırasını vermemiz mümkün oldu. Bu bağlamda gruplarımızı oluştururken ilk olarak aynı tip olmalarını dikkate aldık. Paralelinde kullanılan malzemeyi de değerlendirdik. Ancak katalogumuzu oluşturan kandillerin bu bölgeye ait oldukları kesin belli olmadığı için üretim atölyeleri konusunda net bir sonuç elde edemedik. Dolayısıyla kandillerimizi tipolojik açıdan değerlendirdik.

I.GRUP

Katalogumuzda bulunan tek figürlü kandil olan Kat.No:1 ‘i (Env. No:298) I.Grup olarak değerlendirdik. Diskoid formu, fazla derin olmayan (hafif konkav) diskusu ve yanlara yapışık kulbu (ya da tutamağı) ile Bailey’ in Tarsus grubundaki ve Mısır grubundaki örnekleri ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Loeschke tip VIII ‘ e (Tarsus Grup XVI A) giren kandilimiz O.Broneer ‘ın tip XXII ‘deki örnekleri ile benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla kandilimiz benzerlerinin doğrultusunda M.S.2. yy sonlarına tarihlenmektedir.

II. GRUP

Bu gruptaki kandiller; Kat.No: 2 ile Kat.No: 12 arasında olan kandillerdir. Bu kandiller Diskoid formludurlar. Genel olarak kalıpta şekillendirilmiş olan örneklerle birlikte (Kat.No: 4,5,6,7,8,9,10,12) çarkta şekillendirilmiş olan örneklerde (Kat.No: 2,3,,11) vardır. Genellikle kiremit kırmızısı hamurlu ve kırmızı astarlıdırlar. Ancak katalogumuzda bulunan Kat.No: 9 krem renkli hamurlu, Kat. No: 10,11 gri renkli hamurlu, Kat.No: 12 ise açık kahve renkli hamurludur. Bu gruptaki kandillerimizin hiç birinde diskus yoktur. Ortada yuvarlak yağ delikli ve omuz üzerinde şerit yada makara kulpludurlar. Bu tip kandilleri Bailey M.S.2.yy’ dan başlatarak ağız uzantısına göre M.S.5. ve 6.yy’ a kadar tarihlenmektedir. Dolayısıyla bu gruba dahil ettiğimiz kandillerde tarihleme ağız uzunluğu ve fitil deliğinin şekli esas alınarak yapıldığından bizde gerek tarihlemeyi doğru yapabilmek gerekse aradaki farkı daha rahat ortaya koyabilmek için katalogumuzda yer alan ve bu gruba dahil ettiğimiz kandilleri ağız şekillerine göre 2 alt gruba ayırmayı uygun gördük. Buna göre;

2A GRUBU

Kat. No: 2, 3, 4, 5 ve 6 olan kandillerdir. Bu gruptaki kandillerin genel özellikleri; Diskoid gövdeli ve gövdeden ayrı, küçük çıkıntı şeklinde yuvarlak (Kat. No: 2,3 ve 4'de olduğu gibi) yada küt (Kat.No: 5 ve 6'da olduğu gibi) biten ağızlı olmalarıdır. Bailey genel olarak Asya'da üretilen bu tipleri M.S.2.yy' a tarihlemektedir. Dolayısıyla bizde bu gruba dahil ettiğimiz Kat. No: 2, 3, 4, 5 ve 6 olan kandilleri M.S.2.yy' a tarihleyebiliriz.

2B GRUBU

Kat.No: 7, 8, 9, 10, 11 ve 12 olan kandillerdir. Bu gruptaki kandilleri 2A grubundan ayıran en önemli özellik; ağız uçlarının farklı ve uzantılarının fazla olmasıdır. Kat.No: 7, 8, 11 ve 12 olan kandillerin ağız uçları (yada fitil deliği diyebiliriz.) damla şeklinde, Kat.No: 9 oval şekilde, Kat.No: 10 ise yuvarlak ve kesik uçludur. Bailey bu tip kandilleri M.S.2.-3.yy' a tarihlemektedir. Ancak katalogumuzda yer alan ve bu grup içerisinde değerlendirdiğimiz Kat.No:11 olan kandilimiz ağız kısmının diğerlerine göre daha uzun ve yağ deliğinin yukarıya doğru yükseltilmiş olmasından dolayı M.S.5.-6. yy' a tarihlenmektedir. Muhtemelen dönemin metal kandillerinin bir taklidi olan kandilimizi, bir sonraki dönemin özelliklerini ve bu tip kandillerin geçiş özelliklerini vermek amacıyla katalogumuza dahil etmeyi uygun gördük. Diğer kandillerimizi ise Bailey' in doğrultusunda M.S.2.-3.yy' a tarihleyebiliriz.

3.GRUP

Kat. No: 13,14,15 ve16 olan kandilleri bu gruba dahil edebiliriz. Diskoid gövdeli olan kandillerimizin hepsi çarkta şekillendirilmişlerdir. Kat. No: 13 krem renkli hamurlu ve kırmızı-kahve astarlı, Kat. No: 14 gri renkli hamurlu ve koyu gri astarlı, Kat. No: 15 kahverengi hamurlu ve koyu kahve astarlı, Kat. No:16 krem renkli hamurlu ve kırmızı astarlıdır. 3.grup olarak değerlendirdiğimiz bu kandiller Loeschke tip VIII' e girerler. Bu tip kandillerde diskus yoktur. Diskoid gövde üzerinde sadece yuvarlak yağ deliği bulunmaktadır. Ağız kısmı çıkıntı şeklinde hafif yukarıya doğru kaldırılmış ve ucu sivriltilmiştir. Omuz üzerindeki kulp Kat. No: 13,14 ve 15 da küçük tutamak şeklinde, Kat. No: 16 de şerit şeklindedir. Bailey bu tip kandilleri M.S. 2.-3. yy' a tarihlerken Loeschke geç 3.yy ile erken 4.yy' a kadar tarihlemektedir. Dolayısıyla bu gruba dahil ettiğimiz kandilleri M.S.2.yy' ın 2. yarısından M.S.4.yy başlarına kadar tarihleyebiliriz.

4.GRUP

Kat No: 17,18, 19, 20, 21, 22 ve 23 olan kandilleri bu gruba dahil edebiliriz. Bu gruptaki kandiller de Loeschke tip VIII' e girmektedir. Oval formulu ve hepsi kalıpta şekillendirilmişlerdir. Kiremit kırmızısı ve kahverengi tonlarında, yoğun kireç katkılı hamurlu ve astarsızdırlar. (Sadece katalogumuzda yer alan Kat. No: 23 kırmızı astarlıdır.) Oval formulu gövde üzerinde yuvarlak ve geniş yağ deliği bulunmaktadır. Bu gruptaki kandillerde diskus yoktur. Onun yerine yağ deliğini ve fitil deliğini çevreleyen ve ikisi arasında oluşan bir kanal mevcuttur. Bazı örneklerde Kat. No: 23 'te olduğu gibi bu kanal çentik (yada nokta) bezeği ile süslenmiştir. Bu tip kandillerde kulp genel olarak omuz üzerinde ve küçük tutamak şeklindedir. (Kat.No: 17,18, 20, 21, 22 ve 23 'te olduğu gibi) Suriye'de yaygın olarak kullanılan bu tip kandilleri Bailey M.S. 2.yy sonundan M.S. 4. yy'a kadar hatta M.S.5. yy içlerine kadar tarihlenmektedir. Ayrıca Tarsus Donuktaş kazısında da benzer forma sahip kandiller bulunmuş ve N. Baydur bu tip kandilleri 5.yy 'a tarihlenmiştir. Dolayısıyla katalogumuzda yer alan ve bu gruba dahil ettiğimizi kandilleri geç örneklere benzerliklerinden dolayı M.S. 4. yy dan M.S. 5. yy sonlarına kadar tarihleyebiliriz.

5.GRUP

Kat No: 24, 25 ve 26 olan kandillerdir. Bu grup Bailey' in Mısır bölümünde "kurbağa tip" olarak adlandırdığı kandil grubudur. Oval formulu ve kalıpta şekillendirilmişlerdir. Kat. No: 24 krem renkli hamurlu sarımsı astarlı, Kat.No: 25 ve 26 pembemsi hamurlu ve krem renkli astarlıdırlar. Diskus kısmının olmadığı bu tip kandillerde süsleme genellikle omuz üzerine yapılmaktadır ve genellikle 4 yapraklı rozet şeklindedir. Kulp ise katalogumuzdaki kandillerde olduğu gibi gövdenin şekline uygun olarak omuzda ve küçük çıkıntı şeklindedir. Benzer form ve dekorasyona sahip kandiller Erzurum müzesi'nde de bulunurken bu eserlerinde tam olarak nereye ait oldukları kesin değildir. Dolayısıyla üretim merkezleri konusunda herhangi bir sonuç elde edilememektedir. Benzerlerinin doğrultusunda bu gruptaki kandilleri M.S. 3.-4.yy' a tarihleyebiliriz.

6.GRUP

Kat No: 27 ve Kat.No: 28 'i 6. grup olarak değerlendirdik. Oval formulu ve genel olarak çark yapımı olan bu tip kandiller daha çok Suriye, Palaestina ve Antiochia bölgesinde üretilmişlerdir. Bailey'inde Suriye grubunda değerlendirdiği bu tip kandiller, pembemsi ve kireç katkılı hamurlu ve kırmızı astarlıdırlar.(Kat.No: 28) Afrika lambalarına da benzeyen bu

tip Dobbins' in tip 21 'ine girmektedir ve M.S.5.-7'yy lar arasına tarihlenmektedirler. Geç Roma Erken Bizans Dönemi özellikleri gösteren bu tip kandillerde, Bizans Dönemine doğru gövde biraz daha uzarken gövde ile birleşik olan kulp zamanla kalınlaştırılmış hatta bazı örneklerde haç ya da yüz şeklinde yapılmıştır. Benzerleri doğrultusunda kandillerimizi M.S.5.'yy a tarihleyebiliriz.

7.GRUP

Katalogumuzda bulunan Kat.No: 29 'u 7. grup olarak değerlendirdik. Oval formulu ve kalıp yapımı olan kandilimiz gri renkli hamurlu ve sarımsı astarlıdır. Formu ve yaprak şeklindeki kulbu ile Bailey'in Efes örneklerine benzemektedir ve Bailey bu tip kandilleri 500-600 yıllarına tarihlenmektedir. Konya Arkeoloji Müzesi'nde de benzer formulu bir kandil bulunmaktadır.(Env..No: 1978.12.1). Broneer tip XXIX grup 4 'e giren kandilimizi benzerleri doğrultusunda M.S.5-6.yy 'a tarihleyebiliriz.

Konya-Ereğli Müzesi'ndeki Roma dönemine ait kandiller üzerinde yaptığımız bu çalışma sonucunda; katalogumuzu oluşturan kandillerin en erkeni M.S.2. yy 'a tarihlenirken (Kat.No: 1), en geç örnekler M.S.5-6. yy' a (Kat No: 11, 27, 28, 29) tarihlenmektedirler.

Sıra No	Envanter No	Yapım Tekniği	Formu	Grubu	Tarihi
1	298	Kalıp	Diskoid	I.	M.S.2.yy
2	433	Çark	Diskoid	II.A	M.S.2.yy
3	435	Çark	Diskoid	II.A	M.S.2.yy
4	910	Kalıp	Diskoid	II.A	M.S.2.yy
5	906	Kalıp	Diskoid	II.A	M.S.2.yy
6	831	Kalıp	Diskoid	II.A	M.S.2.yy
7	915	Kalıp	Diskoid	II B	M.S.2-3.yy
8	1132	Kalıp	Diskoid	II B	M.S.2-3.yy
9	160	Kalıp	Diskoid	II B	M.S.2-3.yy
10	911	Kalıp	Diskoid	II B	M.S.2-3.yy
11	909	Çark	Diskoid	II B	M.S.2-3.yy
12	974	Kalıp	Diskoid	II B	M.S.2-3.yy
13	1763	Çark	Diskoid	III.	M.S.2-4.yy
14	914	Çark	Diskoid	III.	M.S.2-4.yy
15	907	Çark	Diskoid	III.	M.S.2-4.yy
16	434	Çark	Diskoid	III.	M.S.2-4.yy
17	1131	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
18	245	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
19	243	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
20	249	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
21	246	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
22	247	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
23	244	Kalıp	Oval	IV.	M.S.4-5.yy
24	253	Kalıp	Oval	V.	M.S.3-4.yy
25	256	Kalıp	Oval	V.	M.S.3-4.yy
26	248	Kalıp	Oval	V.	M.S.3-4.yy
27	252	Çark	Oval	VI.	M.S.5.yy
28	1133	Çark	Oval	VI.	M.S.5.yy
29	785	Kalıp	Oval	VII.	M.S.5-6yy

TABLO 1

FOTOĞRAFLAR

RESİM 1

RESİM 2

RESİM 3

RESİM 4

RESİM 5

RESİM 6

RESİM 7

RESİM 8

RESİM 9

RESİM 10

RESİM 11

RESİM 12

RESİM 13

RESİM 14

RESİM 15

RESİM 16

RESİM 17

RESİM 18

RESİM 19

RESİM 20

RESİM 21

RESİM 22

RESİM 23

RESİM 24

RESİM 25

RESİM 26

RESİM 27

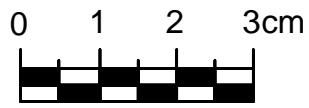
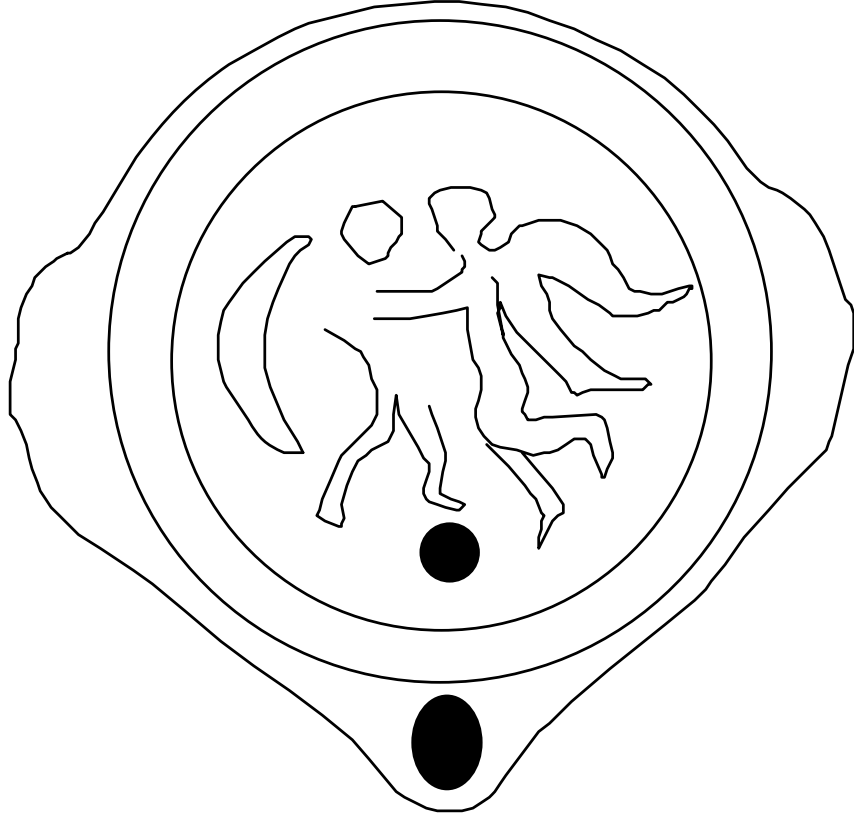

RESİM 28

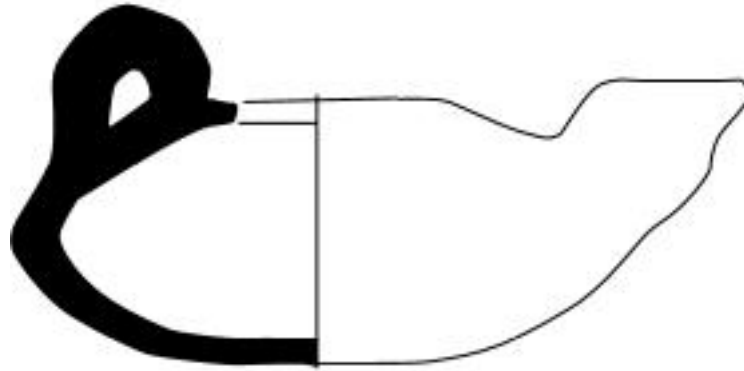
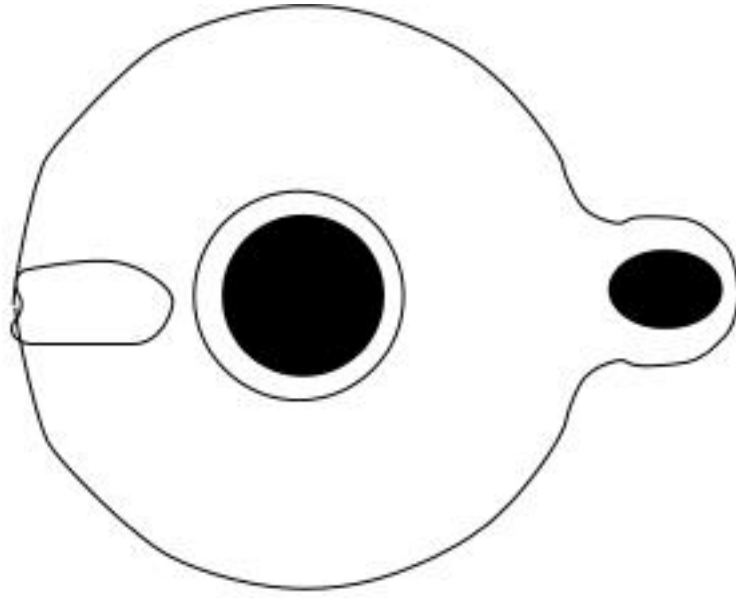

RESİM 29

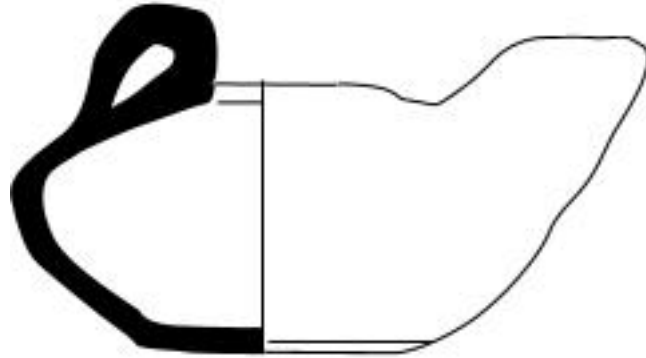
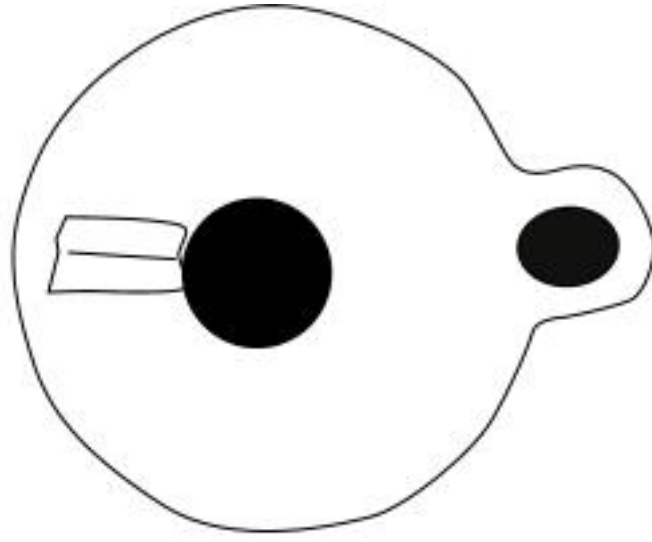
ÇİZİMLER

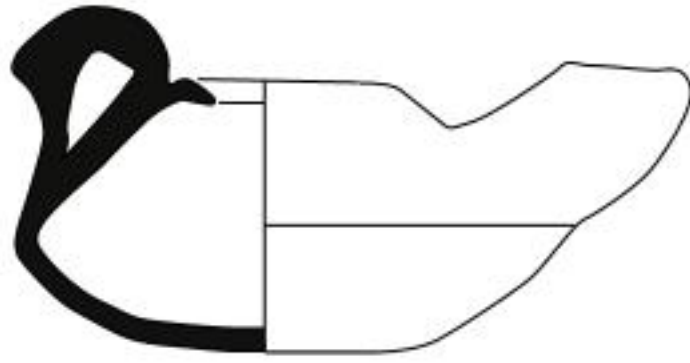
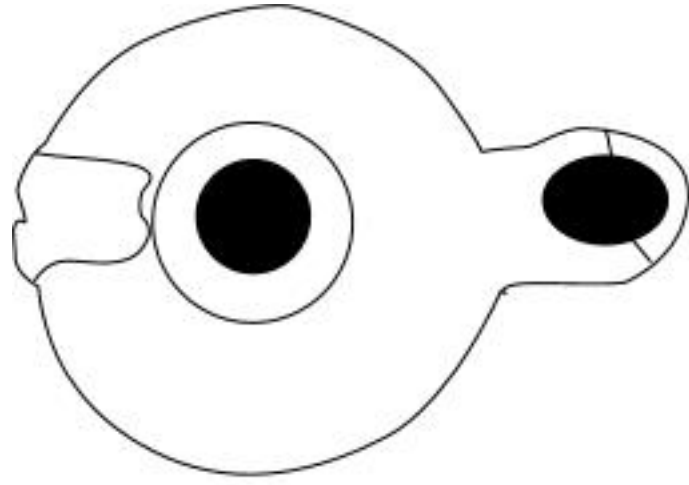
Çizim 1

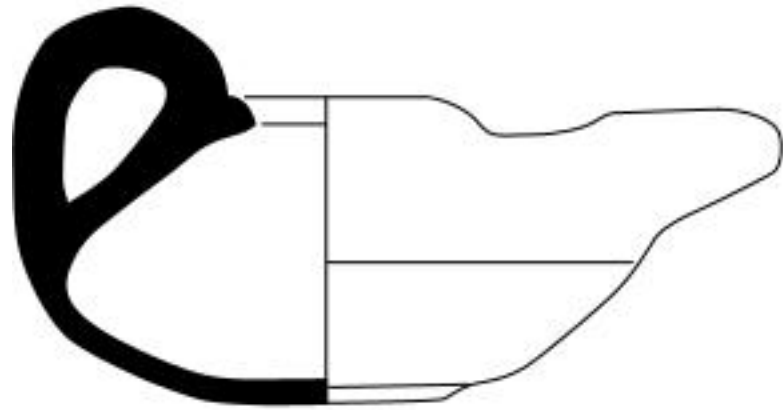
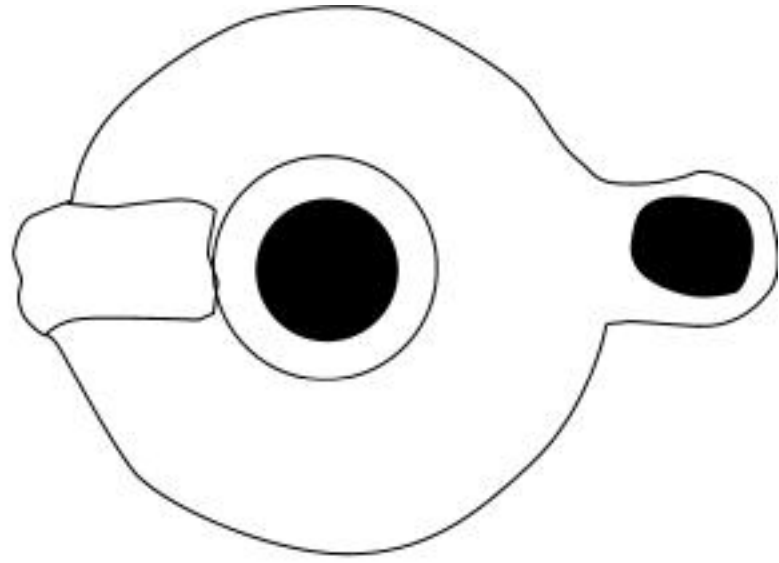
ÇİZİM 2

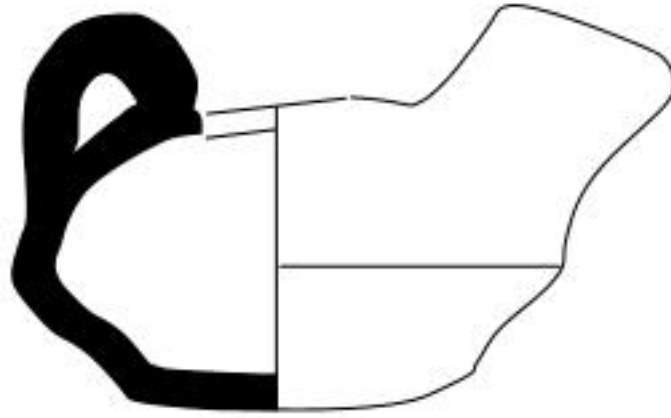
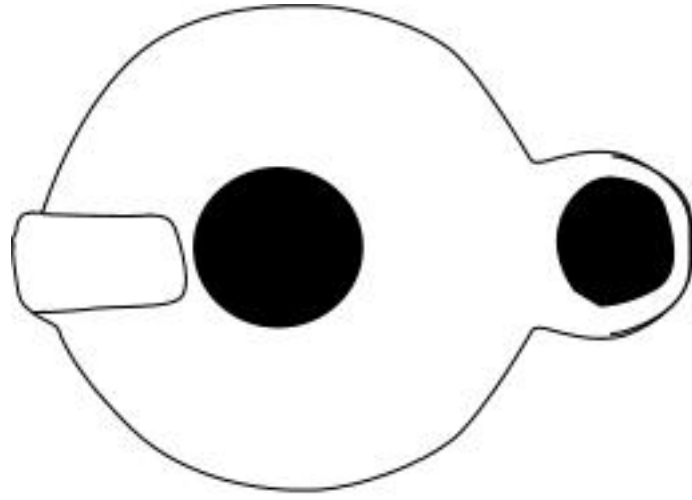
Çizim 3

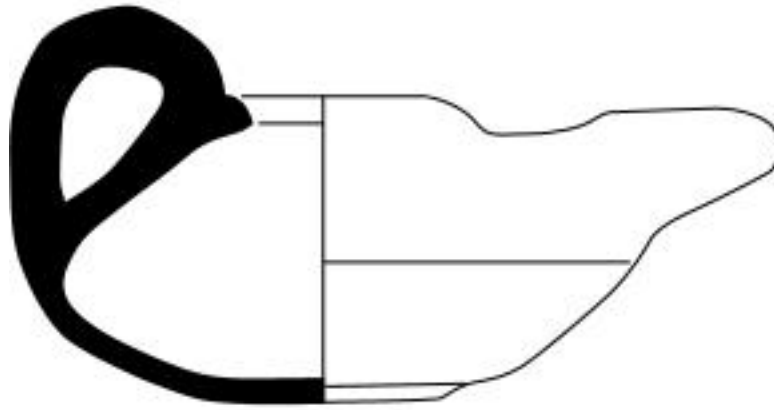
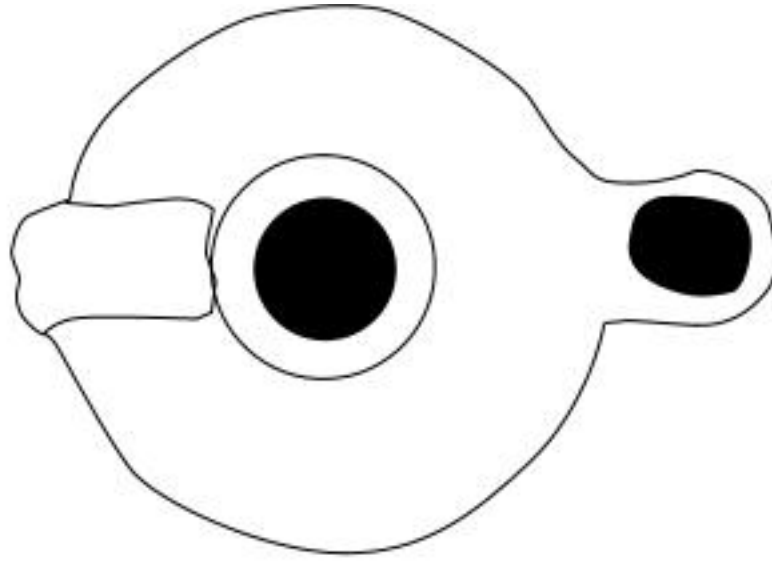
Çizim 4

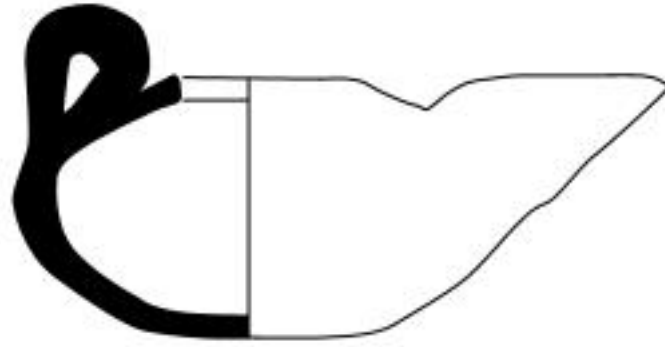
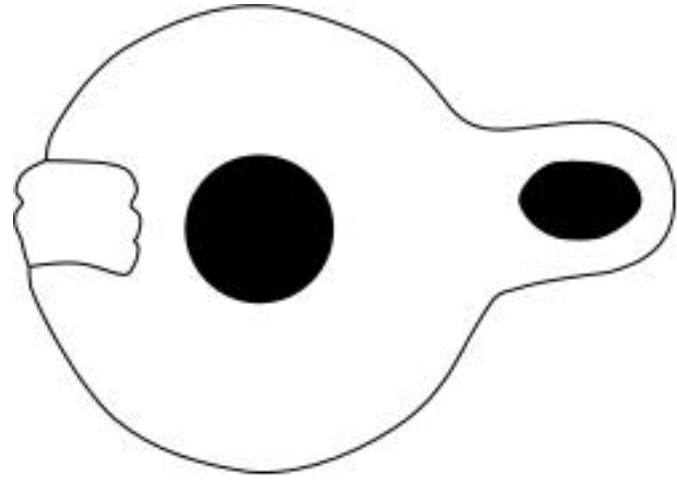
ÇİZİM 5

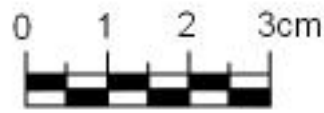
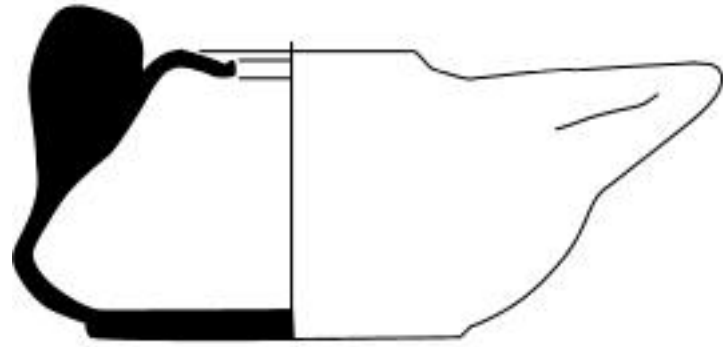
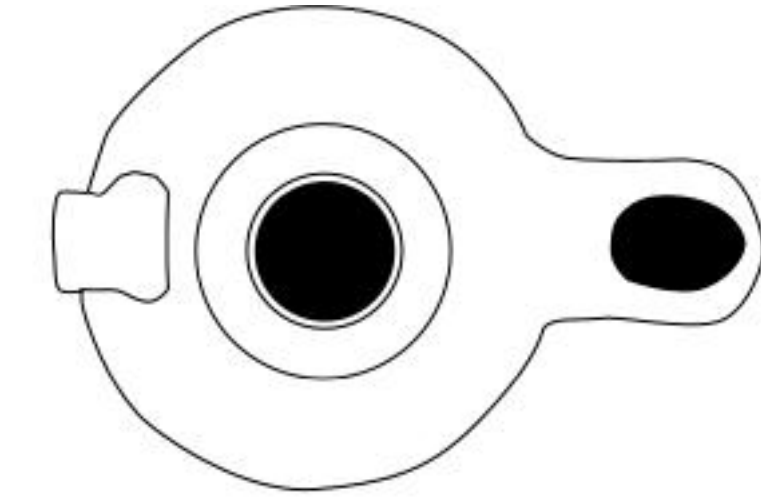
ÇİZİM 6

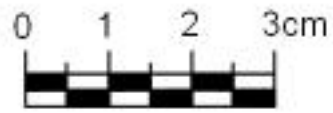
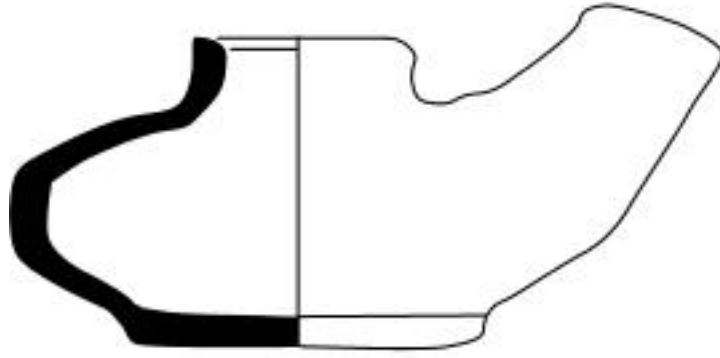
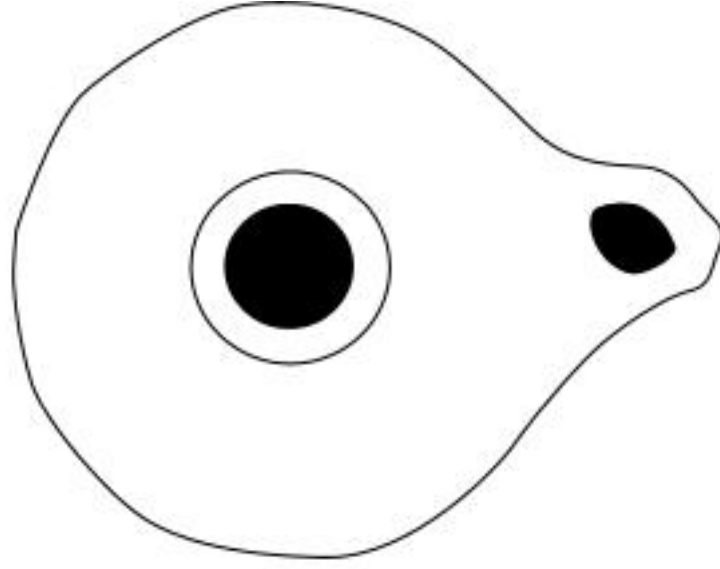
ÇİZİM 7

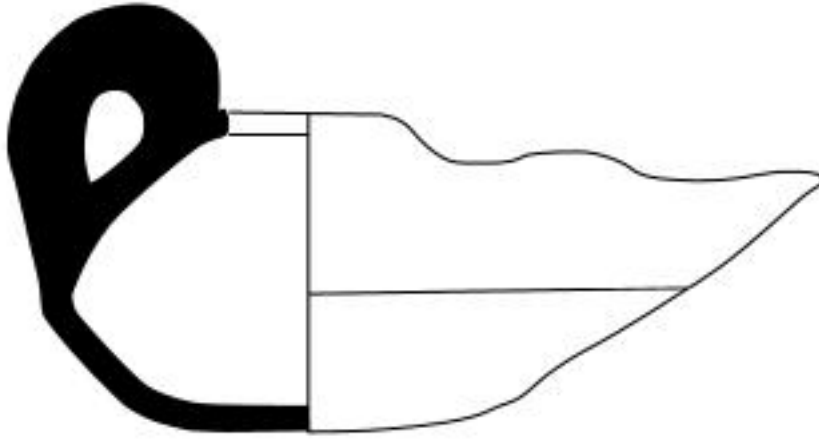
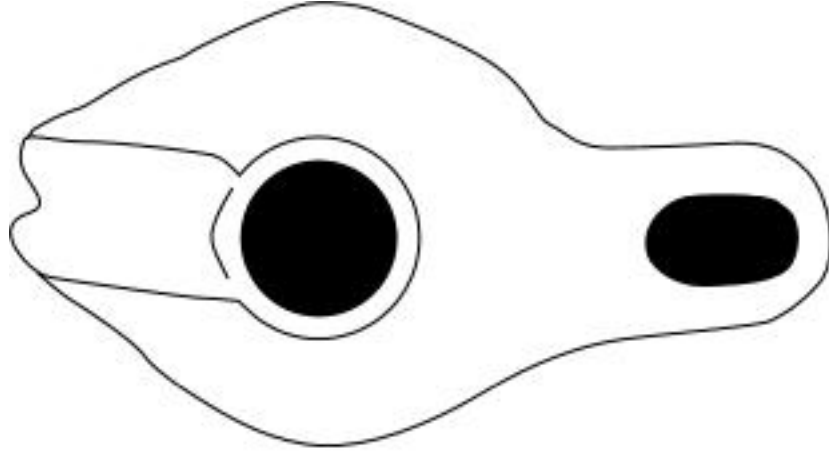
ÇİZİM 8

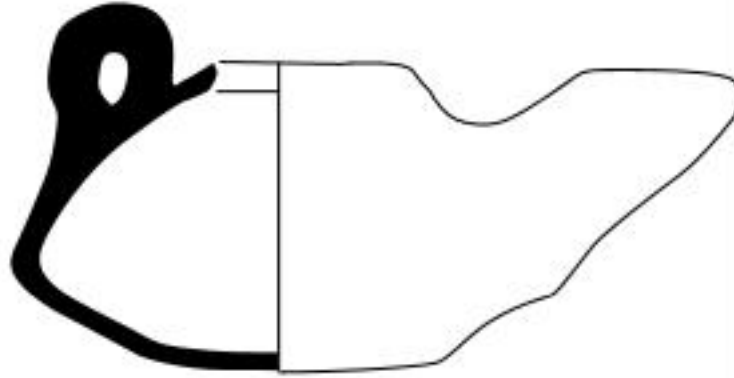
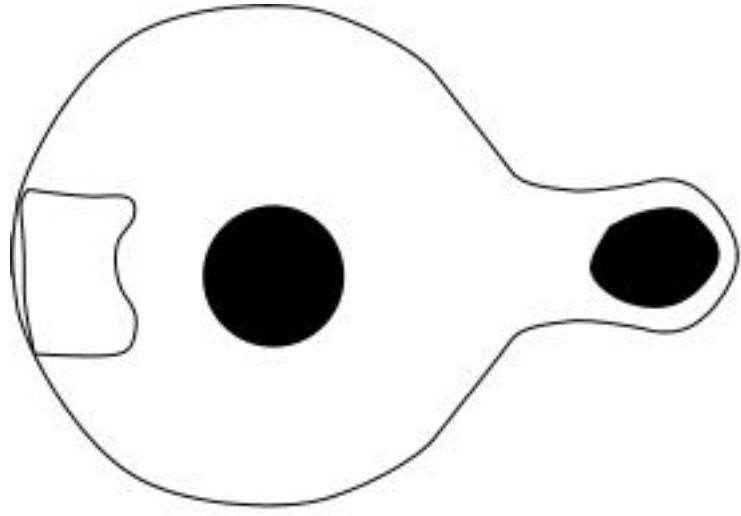
ÇİZİM 9

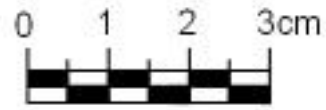
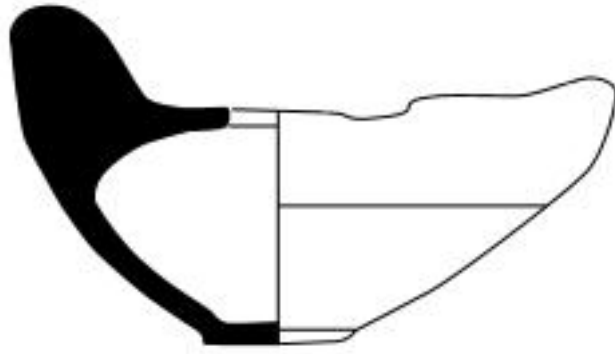
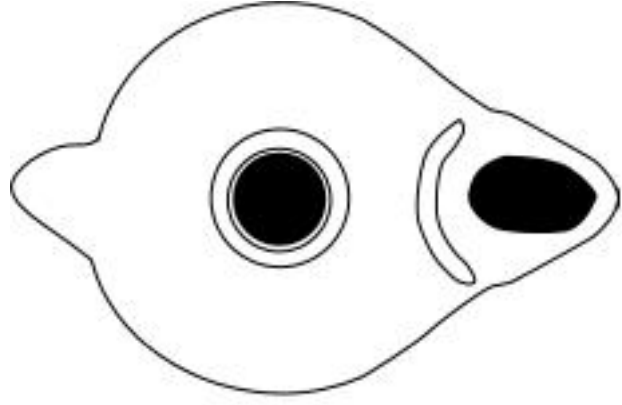
ÇİZİM 10

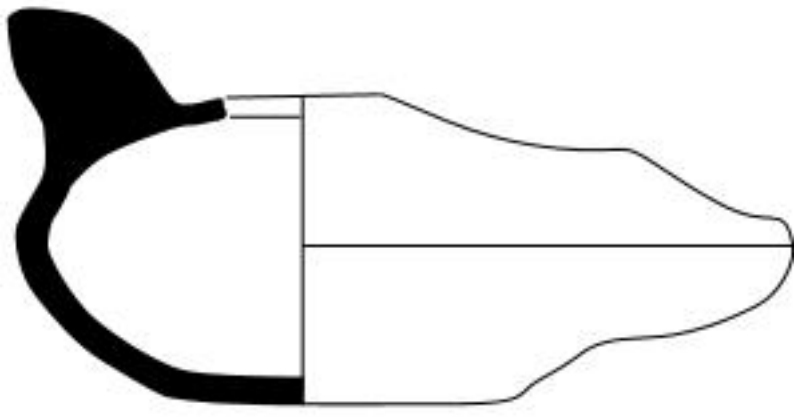
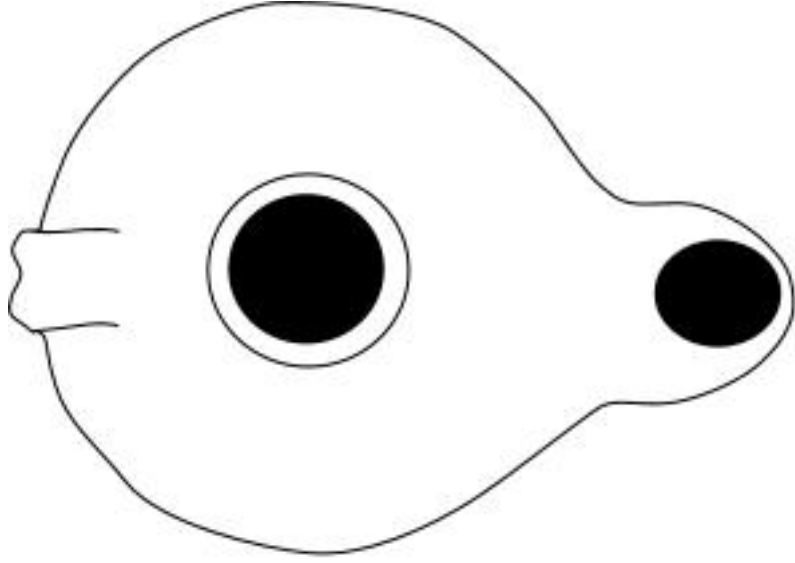
İZİM 11

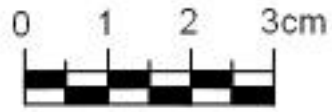
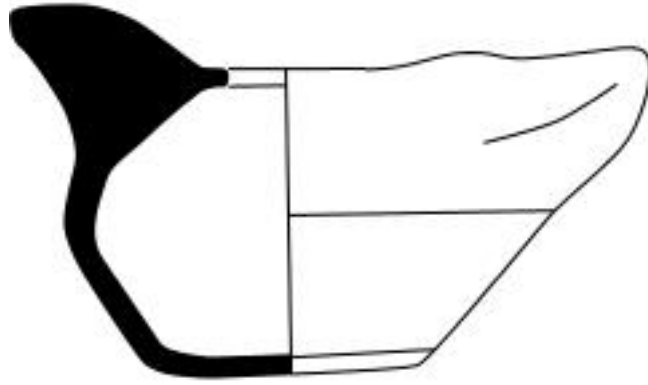
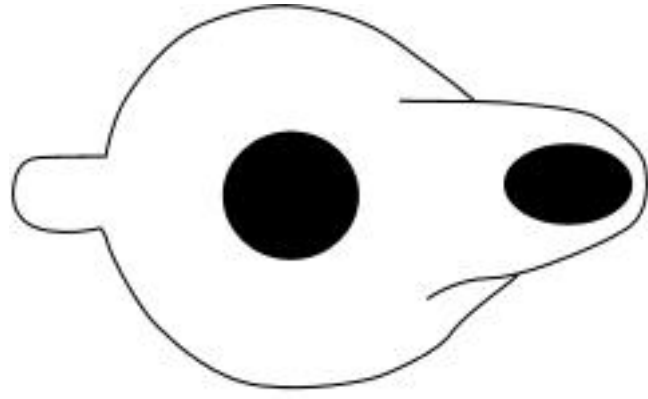
ÇİZİM 12

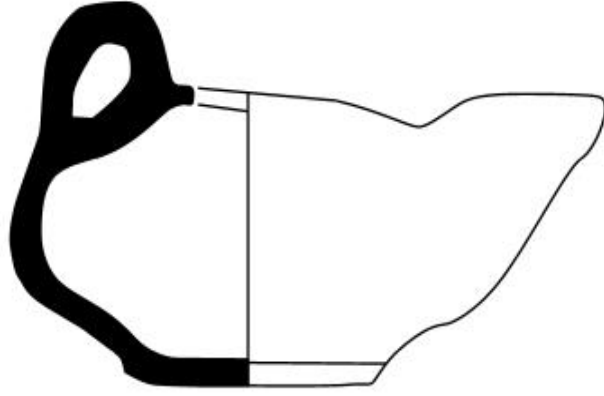
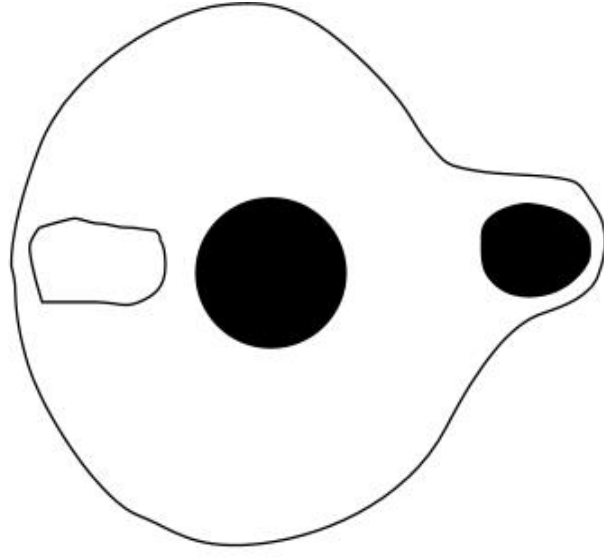
ÇİZİM 13

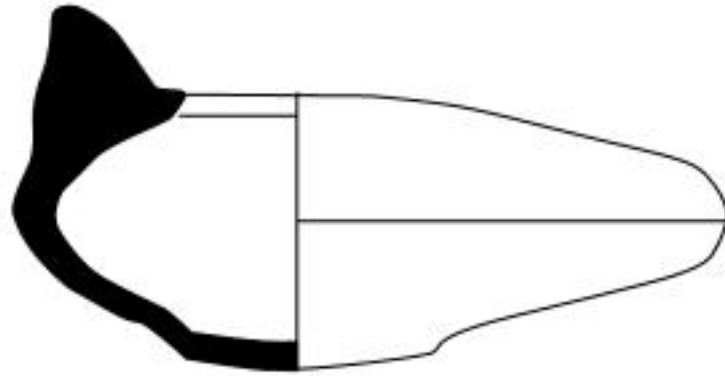
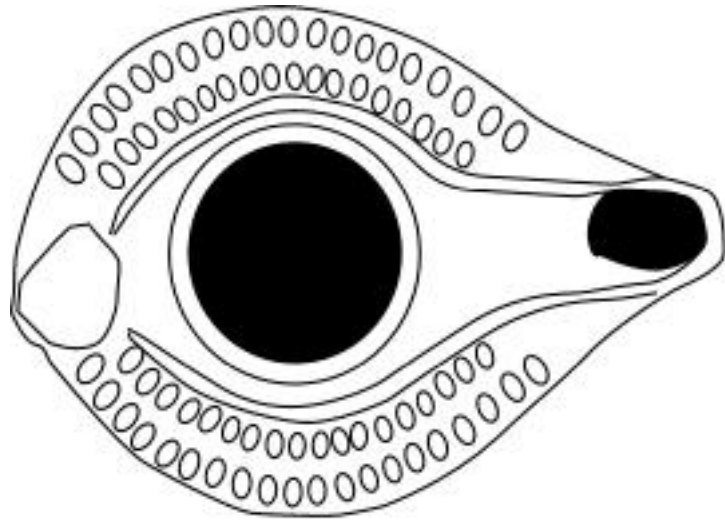
ÇİZİM 14

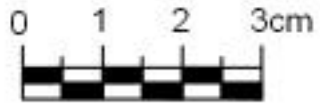
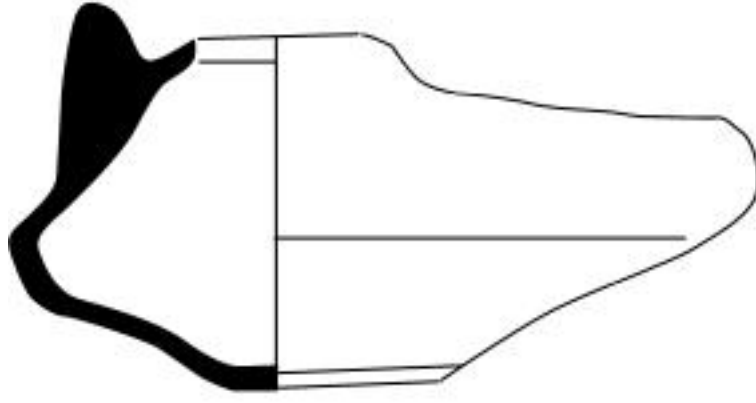
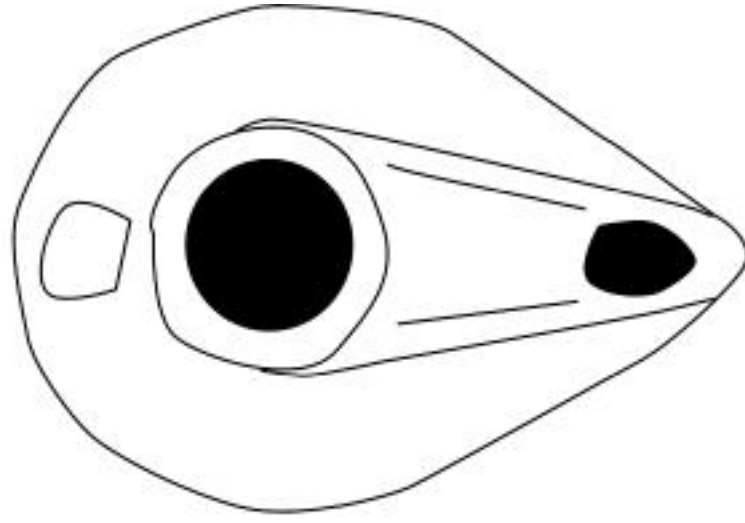
ÇİZİM 15

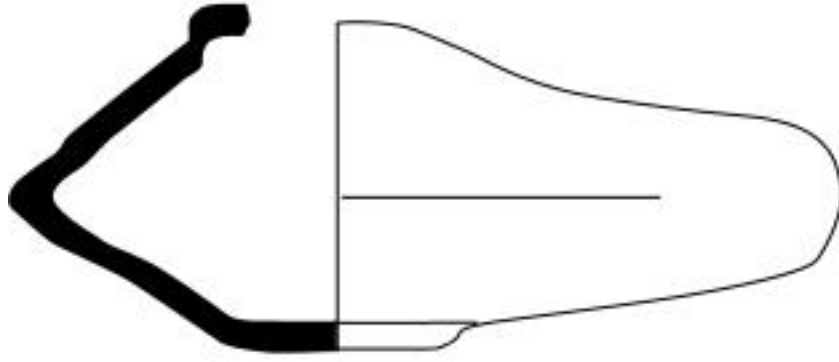
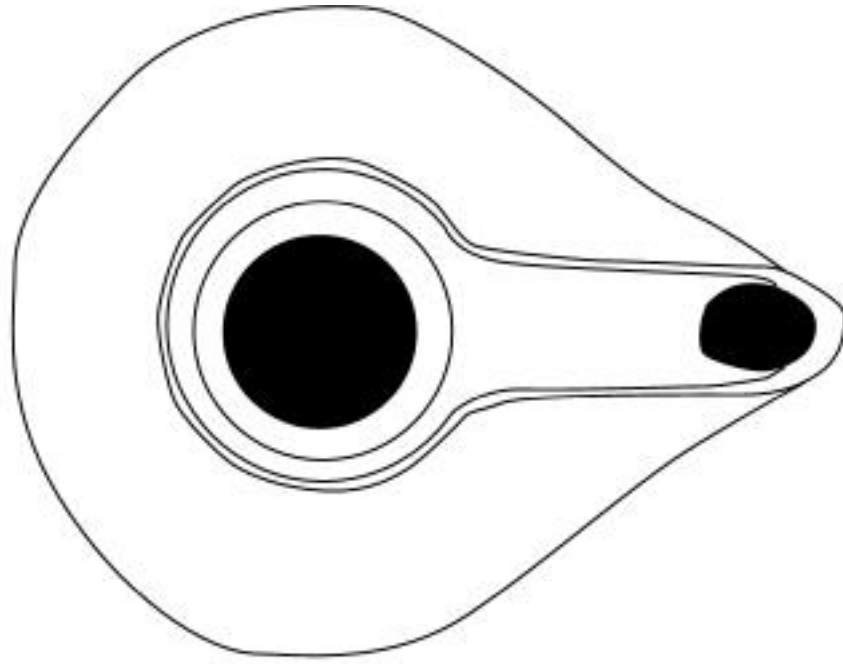
ÇİZİM 16

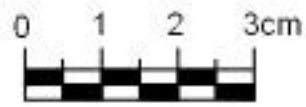
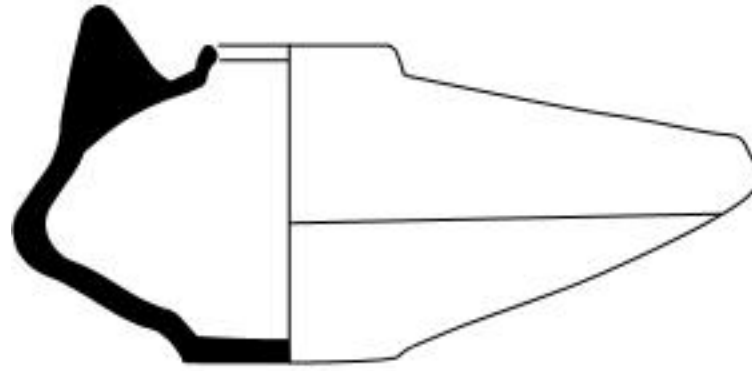
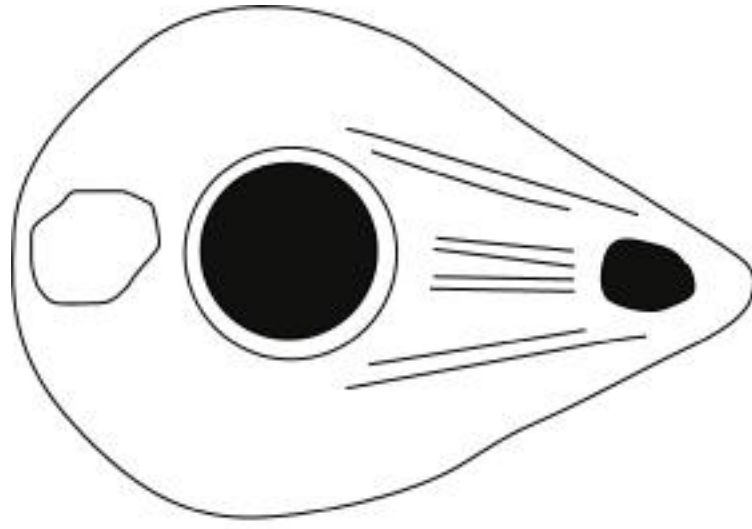
ÇİZİM 17

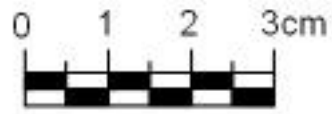
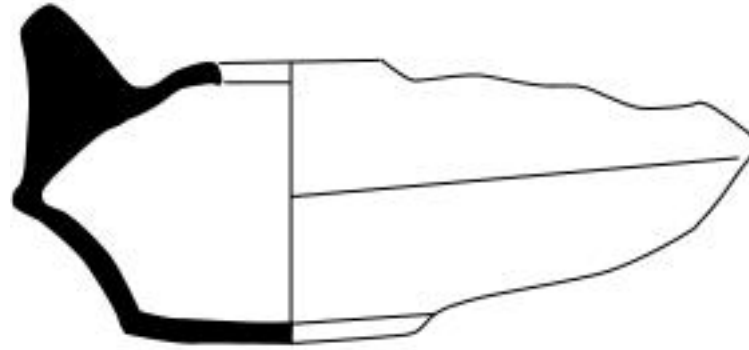
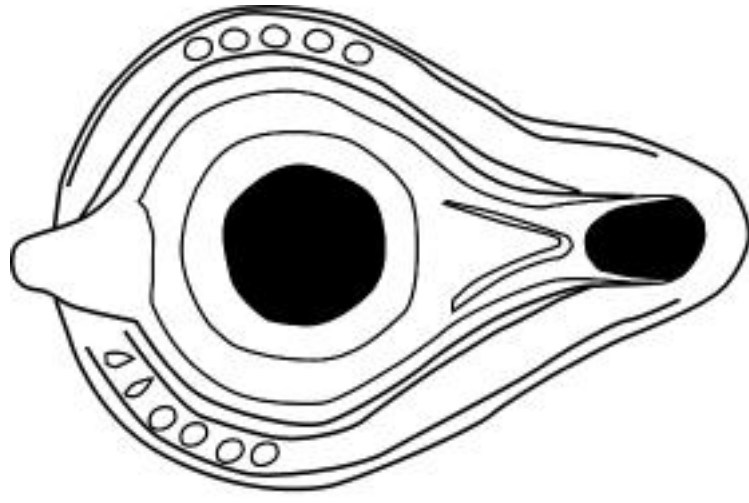
ÇİZİM 18

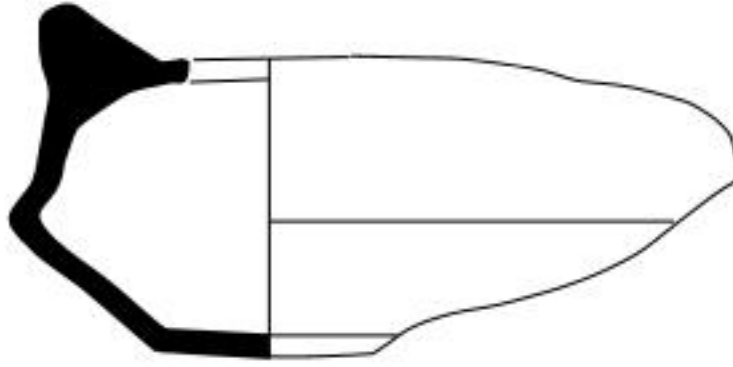
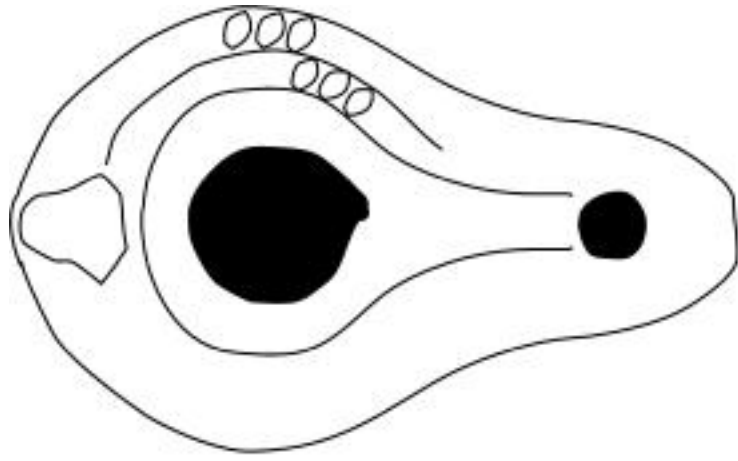
ÇİZİM 19

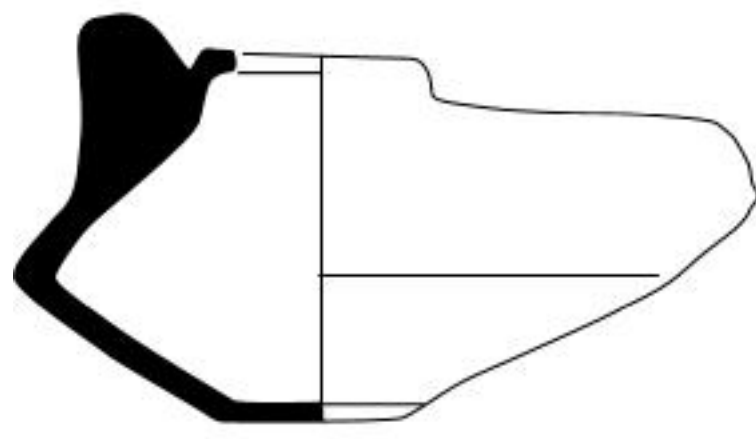
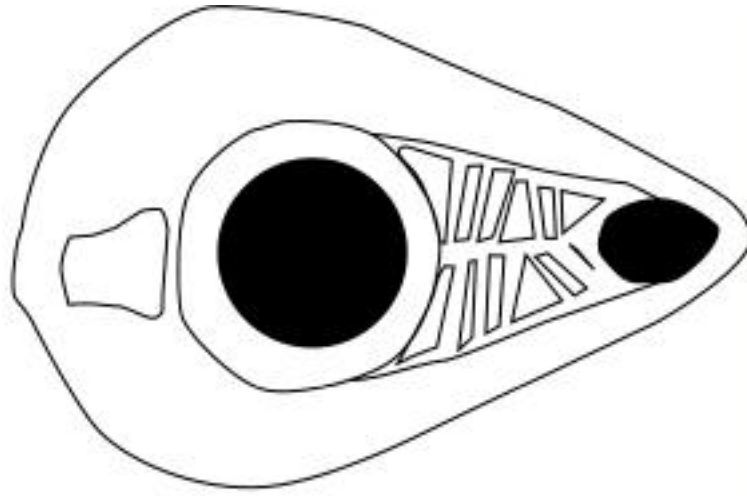
ÇİZİM 20

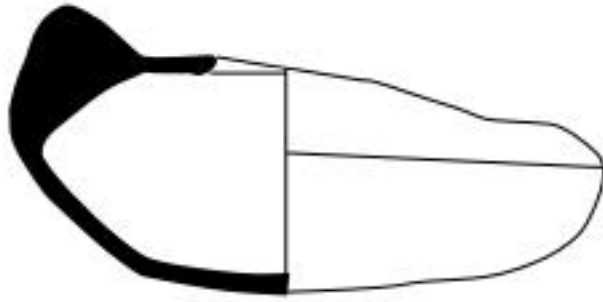
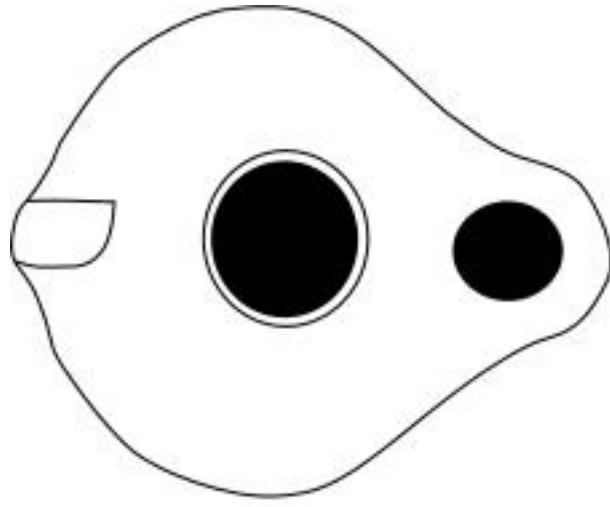
ÇİZİM 21

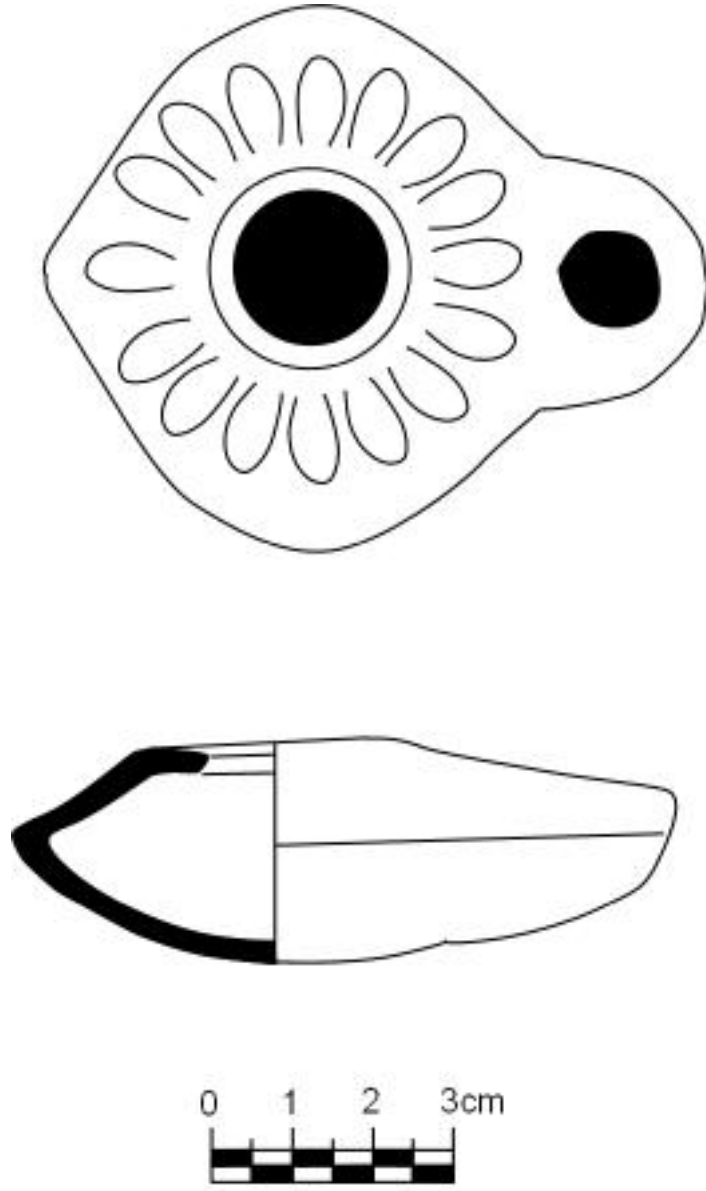
ÇİZİM 22

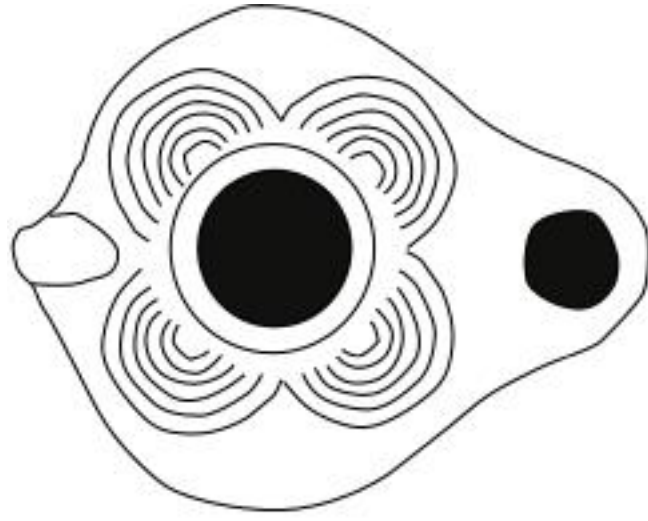
ÇİZİM 23

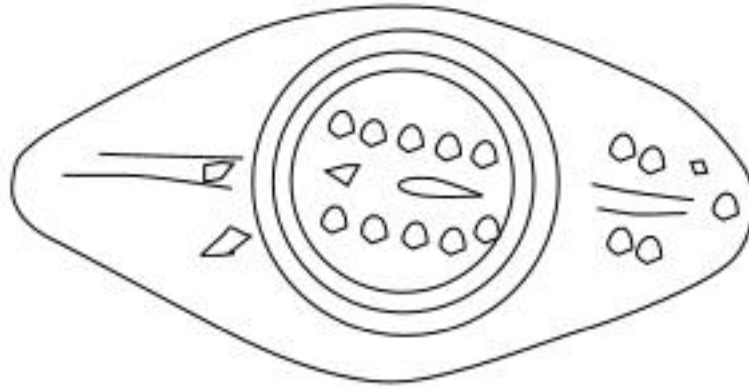
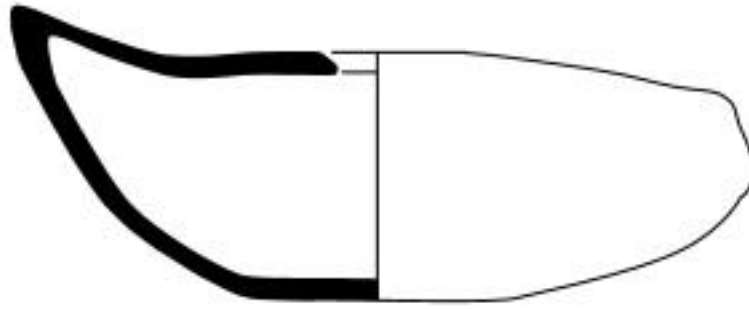
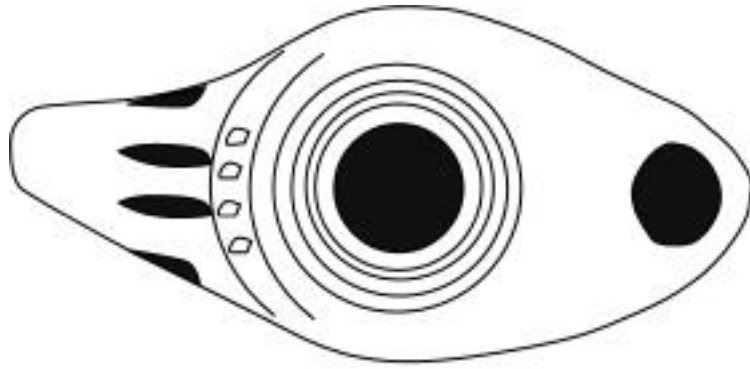
ÇİZİM 24

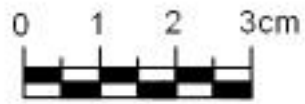
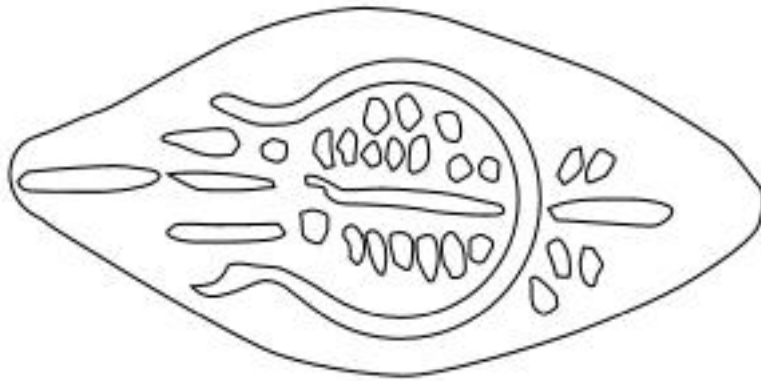
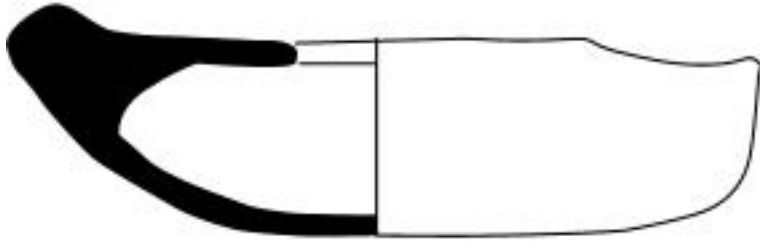
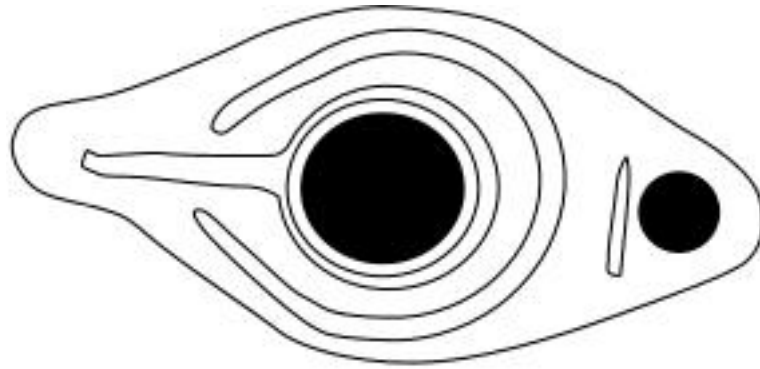
ÇİZİM 25

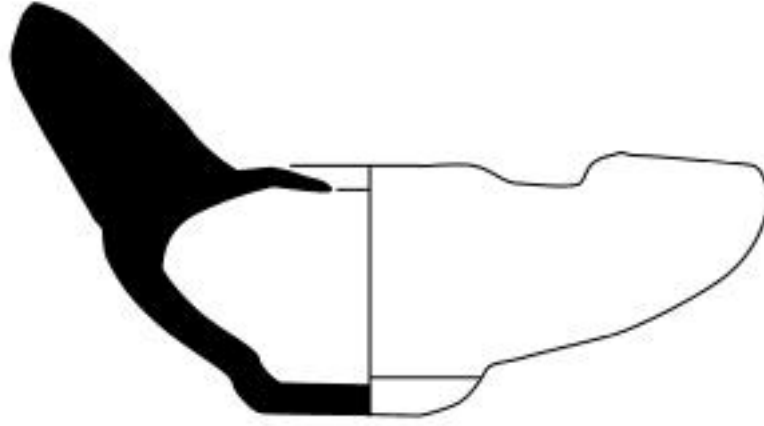
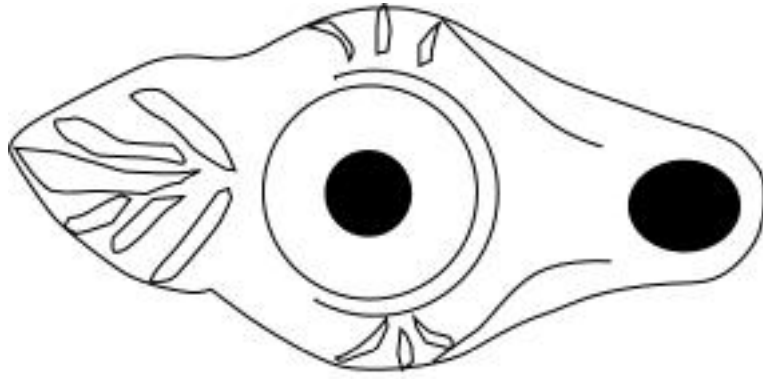
ÇİZİM 26

ÇİZİM 27

ÇİZİM 28

ÇİZİM 29